

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelsesskrift

til de offentlige

Afgangs- og Aarsprøver

Herlufsholms lærde Skole

i Juni og Juli 1901.

- I. Fra et Besøg i engelske Public Schools. Af
Rektor, Professor Bache.
- II. Efterretninger om Skolen og Opdragelsesanstalten i Skoleaaret 1900—1901.

Fra et Besøg
i
engelske Public Schools.

Af
O. F. Bache.

Det var en længe næret Tanke, jeg omsider bragte til Udførelse, da jeg i Efteraaret 1900 foretog en Rejse til England for at gøre mig bekendt med de store engelske Kostskoler. Jeg havde ofte beklaget, at mit Kendskab til denne ejendommelige Gren af det engelske Skolevæsen, som for mig som Rektor for Herlufsholm var af særlig Interesse, var saare ringe, og det var kun sparsomme Oplysninger, jeg gennem andre Skolemænds Iagttagelser kunde skaffe mig.

Det efterfølgende gør ikke Krav paa i nogen Maade at være en udtømmende Skildring af Livet i disse Skoler, endnu mindre en omfattende Fremstilling af den i dem meddelte Undervisning og dens Metode; dertil vilde kræves større Plads, end et Indbydelsesskrift kan afgive, og grundigere Undersøgelser, end mit 2—3 Ugers Ophold i England gav Lejlighed til. Jeg har kun ønsket i al Korthed at meddele det væsentligste af, hvad jeg saa og hørte ved mine Besøg i Skolerne, men jeg nærer det Haab, at en saadan Meddelelse vil kunne interessere det Flertal, som en solidere pædagogisk Kost ikke vilde smage.

Naar jeg i denne Afhandlings Titel har benyttet det engelske Navn *Public Schools*, er det, fordi det i Virkeligheden er uoversætteligt. Det er ikke korrekt at gengive det ved „Kostskoler“, thi ikke alle, end

ikke alle nogenlunde store Kostskoler, ere *public schools*; det er endnu mindre korrekt at oversætte det ved „offentlige Skoler“, da denne Betegnelse vilde lede Tanken hen paa Statsinstitutioner, og det er netop det, Skolerne ikke ere. Men det er ikke blot vanskeligt at finde en dansk Benævnelse for dem; det er ogsaa nogenlunde ugørligt bestemt at fastslaa, hvad der forstaas ved en *public school*. Paa det Spørgsmaal, jeg rettede til en af de mest kompetente engelske Skoleautoriteter desangaaende, fik jeg det Svar, at medens det var let nok at sige, at Skoler som Eton og Rugby hørte til *public schools*, var det i mange Tilfælde umuligt at afgøre, om en Skole var berettiget til at betegne sig med dette Navn eller ikke. Begrebet var flydende; det maatte nærmest bestemmes som „en Skole, hvis Leder ikke var økonomisk interesseret i dens Forhold“, men Definitionen passede ikke i alle Tilfælde og gav kun ringe Vejledning. Derfor angives Antallet højst forskelligt; i tidligere Tider talte man om 7 eller 9, i *the Publ. Sch. Year Book* for 1898 angives Tallet til omtrent 80. Maaske kommer man Sagen nærmest ved at definere dem som selvstyrende og selvejende Skoler for den højere Undervisning af den Type, som her til Lands er repræsenteret af Herlufsholm.

De Skoler, som jeg efter Samraad med engelske Skoleautoriteter besøgte, fordi de betegnedes som fremragende og ubestridelige Mønstre paa *public schools*, vare følgende (jeg nævner dem efter Alder): Winchester (stiftet 1382), Eton (1440), Rugby (1567), Harrow (1571), Charterhouse (1609) og Marlborough (1843); de fem første høre til de syv *great historical public schools*, den sidste er yngre, men staar paa lige Trin med dem i Anseelse. De ere alle udelukkende eller aldeles overvejende Kostskoler; Elev-

antallet er gennemgaaende omkring 600, i Eton er det dog over 1000.

Skønt den Omstændighed, at hver enkelt Skole styrer sig selv, uden at være nogen fælles Lov og Regel undergivet, medfører en Del Forskellighed mellem dem indbyrdes, er dog det, der karakteriserer dem som en særlig Type af Skoler, i det væsentlige udformet paa en ensartet Maade, saa at det nok lader sig gøre at omtale dem under eet, selv om det kun kan ske ved nu og da at se bort fra Afvigelser i mindre betydelige Enkeltheder.

Fælles for dem alle (maaske med Undtagelse af Marlborough som den forholdsvis yngre Skole) er en stærk konservativ Tendens, som gør sig gældende næsten paa alle Omraader. Den viser sig i det ydre som en omhyggelig Værnen om de gamle Bygninger og om, hvad der i dem er bevaret fra Fortiden, og som en sejt Fastholden af gamle Skikke, hvis Oprindelse og Betydning ofte er ganske ubekendt. Stundom kan denne Pietet for det overleverede ytre sig paa en Maade, som kan faa en udenforstaaende til at trække paa Smilebaandet, som naar f. Eks. i Eton, der vel maa betragtes som den fornemste af alle Skolerne, et enkelt Klasseværelse, der endnu benyttes, er forsynet med et Inventarium, der ved mange Slægtleds ihærdige Brug af Lommekniven er bragt i en saadan Tilstand, at det utvivlsomt vilde blive kasseret ved et Provstesyn i det fattigste Hedesogn i Jylland. I Winchester, den ældste af Skolerne og vel nok den, der er rigest paa Minder om Fortiden, forefandt jeg en mærkelig Skik, der med stor Samvittighedsfuldhed blev overholdt. Der findes her en Gaard, der er omgivet af de Bygninger, i hvilke, saavidt jeg erindrer, *the scholars* (de, der have Fripladser) have deres Værelser. Ingen Dreng gaar over den Gaard uden at

tage sin Hovedbedækning af; den ene Slægt indprenter denne Skik i den anden uden at gøre sig Rede for dens Betydning. Den Forklaring, som Rektoren gav mig om dens Oprindelse, var denne: Paa en af de Gaarden omgivende Bygninger findes en Billedstøtte af Jomfru Maria; i Middelalderen, da Skolen blev oprettet, have Drengene skullet hilse denne Billedstøtte, og Skikken at blotte Hovederne paa dette Sted har saa overlevet Mariadyrkelsen i mere end tre Aarhundreder. Ved samme Skole beredte indtil for ikke saa længe siden Faareavlens Udvikling betydelige Vanskeligheder. Det var nemlig i de oprindelige Statutter bestemt, at de Faar, som anvendtes til Drengenes Kost, skulde være af en vis Vægt. Det var Vægten paa store, gode Faar dengang; nu vare Faarene blevne større, og det var næsten umuligt at opdrive Faar, der var saa smaa, som det var forlangt. Til sidst havde man dog maattet opgive Ævret.

Men selv om Pietetsfølelsen for de historiske Minder og for gammel Skik og Vedtægt saaledes maaske nu og da maa siges at være dreven ud over det rimeliges Grænser, virker den dog i det hele som en mægtig velgørende Kraft, der paa de fleste Omraader bidrager til at give Skolerne deres ejendommelige Præg. Den har styrket Samfundsfølelsen og støbt Livet i faste Former, som alle anerkende, og som alle synes at befinde sig vel ved, den har været medvirkende til at udvikle Skolernes Forfatning, den støtter Gudstjenesterne i Kapellet, og den afgiver i en Reformperiode som den nærværende — i England som overalt staar Skolereformen paa Dagsordenen — et mægtigt Værn for den gamle klassiske Undervisning.

Hvad Skolernes Forfatning angaar, kan der vel ikke opstilles nogen bestemt, for alle Skolerne gældende

Regel (saadanne fælles Regler findes, som sagt, overhovedet ikke); men Forholdet synes gennemgaaende at være dette: Øverste Klasse (som altid kaldes sixth form, uden Hensyn til, at Skolen i Regien ikke netop har seks Klasser) er udrustet med en saa stor Myndighed, at det med nogen Ret kan siges, at medens Rektor og Lærere regere i Undervisningstimerne, er det denne Klasses Elever, som regere uden for dem. Det er dem, der holde Orden ved Maaltiderne og paa Sovesalene; de have at paase, at de andre Elever ikke overtræde Skolens Love og Forskrifter, og have Ret og Pligt til at straffe Overtræderne dels ved korporlige Straffe, dels ved idømme Afskrivning af et vist Antal Linier. De ere de andre Elevers foresatte og betegnes som saadanne i Regien med Navnet Præfekter. Det er ikke en selvtagen Myndighed, men et Hverv, som Skolen overdrager dem, og som den indskærper dem at røgte med tilbørlig Kraft.

Jeg har liggende for mig en Slags Instruks, som ved en af Skolerne af Rektor overgives de nye Præfekter, der i saa Henseende er betegnende. Den begynder saaledes: „Vent ikke med at gøre den Myndighed gældende, som er bleven overdraget eder. Det kan ikke være andet, end at eders nye Pligter ikke falde eder ganske naturlige; men en Udsættelse gør let det hele vanskeligere for eder. Men tag fat med Varsomhed. Vis, at det ikke er eders Hensigt at gøre eder vigtige. Giv eders Befalinger i en venlig og munter Tone, men lad der samtidig ikke være nogen Tvivl om, at det er eders Mening, at de skulle adlydes. Hvis nogen er tilbøjelig til at gøre Indsigelser, saa straf ham ikke straks med Afskrivning, og tru ham ikke straks med Spansk-røret — det er den sidste Tilflugt, naar alle andre Midler glippe. Tal rolig og bestemt med ham. Lad

ham forstaa, at Forskriften, som I forlange adlydt, er tydelig nok, og at det er eders Pligt at paase, at han retter sig derefter.“ Videre hedder det: „I have rimeligvis Venner i 5te Klasse, den Klasse, I lige have forladt. Giv ikke efter for den naturlige Tilbøjelighed til at se gennem Fingre med dem . . . Sørg for at have Krammet paa de store i Skolen, saa falder det af sig selv med de andre . . . Det er et stort Ansvar, som er lagt paa eder. Den Lærer, som forestaar et Skolehus, kan ikke, hvor samvittighedsfuld han saa er, vide alt, hvad der foregaar i Skolen. Den Tilbageholdenhed, som naturlig findes mellem en Elev og en Lærer, findes ikke mellem Drengene indbyrdes; og ofte — I tro det maaske ikke, men det er saa — vil et venligt Raad og endog en Tilrettevisning have mere Vægt, naar den kommer fra eder, end naar den kommer fra en Lærer.“ Solidaritetsfølelsen mellem Præfekterne indbyrdes indskærpes: „Svæk aldrig en anden Præfekts Myndighed ved at gøre den latterlig. Der er ingenting, der støtter en lille og undselig Præfekt mere end det at føle, at han ikke er alene. Jo klarere det forstaas, at man ved at krænke en af Præfekterne paadrager sig alles Vrede, des mindre Insubordination er der. Hvorledes vilde det gaa med et Regiment Soldater, hvis nogle af Officererne opmuntrede de menige til at gøre Nar af de andre Officerer?“ og endelig sluttet der med disse Ord: „Dette er kun enkelte Anvisninger. I have højere Pligter, og I have højere Grunde til trofast at røgte det Hverv, som er betroet eder, end dem, som her ere indskærpede. I holde alle af eders Skole. Paa eder beror den Anseelse, som den skal nyde i Øjeblikket; og som I opdrage den Slægt, der nu vokser op i den, saaledes vil den efter al Sandsynlighed opdrage den næste. Tænk paa det.“

Præfektsystemet fandtes ved alle de Kostskoler, jeg besøgte, og i Hovedtrækkene var det det samme overalt. Mod dets Berettigelse hørte jeg inden for selve Skolerne ingen Tvivl udtalt; kun ved en enkelt Skole, som ikke var Opdragelsesanstalt, udtalte Rektoren meget store Betæneligheder baade ved overhovedet at give Drengene Straffemyndighed og særlig ved at give forholdsvis smaa Drengene ikke blot Ret, men Pligt til at byde over dem, der vare dem overlegne i fysisk Henseende; det sidste havde faktisk ved en af de store Skoler ført til alvorlige Sammenstød. Ellers vare Udtalelser som denne almindelige: „Vi kunde slet ikke undvære det; det er ikke blot nødvendigt for Opretholdelse af Orden i Skolerne, men ogsaa for Præfekternes egen Opdragelse. Den Ansvarsfølelse, som derved vækkes, den Følelse af, at *noblesse oblige*, som udvikles hos de unge Mennesker, hvem en saadan Tillid vises, er af den allerstørste Betydning. Det er Afslutningen paa deres Opdragelse; efter i mange Aar at have lært at lyde, lære de nu at byde inden for de for dem afstukne Grænser, og de fleste af dem ere jo bestemte til i Livet at skulle indtage Stillinger, hvor de skulle byde over andre.“

Om Misbrug af Magten i Retning af Tyranniseren hørte jeg ingen Klage; tværtimod, paa mit Spørgsmaal om, hvorledes Forholdet mellem de smaa og de store overhovedet var, fik jeg det Svar: „Der er meget lidt af Tyranniseren (*bullying*), det tillader Præfekterne ikke.“ Det maa her erindres, at Begreberne „de store“ og „Præfekterne“ ikke dække hinanden. I Kraft af det Udvælgelsens Princip, der er karakteristisk for de engelske højere Skoler (hvorom mere siden), synes 6te Klasse i en ganske anden Forstand at danne Skolens Elite, end den i vore Skoler kan gøre Krav paa, og der som alle Vegne

gælder det, at det ikke er de store i Aand, men de store i Krop, som fristes til at spille Tyranner. Noget andet er det, at, i hvert Fald ved nogle Skoler, de mindre ikke blot skyldte Præfekterne Lydighed, naar disse opræde som Hævdere af Skolens Love, men ogsaa ere pligtige til at yde dem personlig Opvartning ved som „fags“ at gøre Præfekternes Værelser i Stand, lave Te og gaa Ærinder for dem. Dette Tjenerforhold synes i Reglen ikke at være trykkende for de mindre, om end den Betragtning, de mentes at trøste sig med, var den, at deres Tur til at herske ogsaa engang kom.

Endog i en Forberedelsesskole for Drengene under 14 Aar fandt jeg Systemet bragt i Anvendelse; den ældste og paalideligste Dreng paa Sovesalen var som *captain* ansvarlig for, at alt gik ordenligt til, at der f. Eks. ikke førtes smudsig Tale, og vedkommende Bestyrer nærede ikke Tvivl om, at han virkelig baade var villig og i Stand til at udføre sit Hverv. Han var i Stand til det, fordi han i Tilfælde af Ulydighed kunde paakalde Bestyrerens Hjælp, og en saadan Henvendelse vilde i Kammeraternes Øjne ikke staa som Sladder, men som et fuldt berettiget Skridt.

Men vistest der saaledes Præfekterne stor Tillid fra Skolens Side, saa forlangtes der ogsaa, at de skulde vise sig værdige til den; og i Reglen var dette ogsaa Tilfældet. En straffet Præfekt var en Sjældenhed; men skulde en af dem straffes, blev der ikke lagt Fingrene imellem. Hvorledes der ses paa en Præfekts Forseelse, fik jeg et Vidnesbyrd om ved at tale med en af Rektorerne om det absolute Forbud mod Tobaksrygning, som gælder ved alle Skoler, og om, hvorledes Overtrædelser deraf straffedes. Han udtalte sig omtrent saaledes: „Bliver en mindre Dreng opdaget i at ryge Tobak, bliver han straffet af en Præfekt; men hvis en Præfekt skulde blive greben deri, antager jeg,

at jeg vilde udvise ham af Skolen, fordi han havde svigtet den Tillid, der var Forudsætningen for den Stilling, der var betroet ham. Desuden er jeg temmelig sikker paa, at den, der under de Forhold vilde luske sig til at ryge, ogsaa paa andre Omraader gaar paa skjulte Veje.“ Saa haardt var der dog næppe mange andre, der vilde straffe en saadan Forseelse; men i det hele gælder det, at en upaalidelig Præfekt kan ikke taales. I Reglen vil Skolens Indgriben ikke gøres fornøden, fordi Kammeraterne ikke vilde finde sig i hans Upaalidelighed og vilde gøre Livet saa utaaleligt for ham, at han af sig selv vilde forsvinde; bliver Skolen nødt til at tage sig af Sagen, vil det i Reglen ske under den Form, at Forældrene anmodes om ikke at lade ham komme tilbage efter næste Ferie.

Ved Siden af Præfekterne indtage Lederne af Sporten, som ved alle Skolerne ere øverst befalende paa dens Omraader, en indflydelsesrig Stilling i Skolen. Ved en enkelt Skole, Eton, synes de faktisk at have tilrevet sig den øverste Magt, som de udøve gennem Foreningen *Pop*. Oprindelsen til denne er en Diskussionsklub, hvor foruden mange andre berømte Talere ogsaa Gladstone har givet de første Prøver paa sin Veltalenhed. Nu er det ikke Begavelse, men snarere fremragende Egenskaber paa Sportens Omraade, der giver Adgang til at blive optaget blandt Foreningens 28 Medlemmer. Deres Myndighed er ikke officielt anerkendt, og jeg havde en Fornemmelse af, at det hele egentlig var noget, som fremmede ikke skulde vide; men man var ikke i Forlegenhed for et Forsvar: „Som vi have det her, er det netop, som det skal være; Skolen skal være et Afbillede af det virkelige Menneskesamfund, men hvor findes et Samfund, som regeres af Intelligensen alene?“

Foruden saadanne Brud paa Systemet er der ganske sikkert nu og da Ulemper ved det, som ere undgaaede min Opmærksomhed. Jeg tror ikke, at det i alle dets Punkter er uangribeligt, og jeg skulde vel vogte mig for at anbefale dets Efterligning herhjemme; men i Hovedsagen er der vist ikke Tvivl om, at det i de engelske Skoler virker til det gode. Tilfredsheden med det kunde ellers, trods den almindelige Tilbøjelighed til at holde paa det overleverede, ikke være saa enstemmig. Medens Brutalitet og egoistisk Benyttelse af den privilegerede Stilling vistnok altid have været karakteristiske Træk, hvor tilsvarende Forhold have bestaaet hos os, er det aabenbart helt anderledes i England. Den Respekt for Lov og Orden, den Følelse af den enkeltes Forpligtelse lige over for Samfundet, som vel maa siges at være en af det engelske Folks Hoveddyder, har ogsaa gennemtrængt dette Forhold, saaledes at det lærer de unge Mennesker ikke blot at bruge deres Rettigheder, men ogsaa at opfylde de dermed forbundne Pligter, i Skolen først og i Samfundet derefter. —

En Side af Livet i de engelske Skoler, der straks tildrager sig den besøgendes Opmærksomhed som et betydningsfuldt Led af Opdragelsen, er Brugen af Kapellet. Ved alle de *public schools*, jeg besøgte, fandtes et saadant; det var store, prægtige, høje Rum, af Udseende ganske som en Kirke, paa een Gang imponerende og hyggelige. Der samles om Hverdagen, i Reglen baade Morgen og Aften, Lærerne og Eleverne til en kort Gudstjeneste, som varer omtrent et Kvarter, og om Søndagen foruden til de to korte Gudstjenester til en længere om Formiddagen. Morgen- og Aftengudstjenesten bestaar af Litaniet og et Par Salmer og, i det mindste hvor jeg var til Stede, tillige af Oplæsning af et Stykke af Bibelen. Ved den

længere Gudstjeneste holdes en Prædiken, enten af Rektoren, som jævnlig er præsteviet, eller af en anden af Skolens præsteviede Lærere. Man tænke sig, hvad vore Drengene vilde sige til at skulle gaa i Kirke to Gange om Hverdagen og tre Gange om Søndagen og desuden om Søndagen have et Par Timers Religionsundervisning om Eftermiddagen! Men der syntes Drengene i det hele at finde det naturligt og ikke at stille sig i noget uvilligt Forhold til det, og det blev sagt mig, at de satte mere og mere Pris derpaa, jo ældre de blev. Det hele gjorde et overordenlig tiltalende Indtryk, som en Indvien og Afslutning af Dagen i Fred og indbyrdes Forstaaelse, en Samlen af Skolen, som Dagen igennem er spredt hver til sit, om et fælles Midtpunkt under de skønneste Omgivelser, som Skolen kunde byde; og jeg undrede mig ikke ved at høre, at gamle Elever, som besøgte Skolen, altid søgte at indrette deres Besøg saaledes, at de kom til at overvære en Gudstjeneste. Af hvad der blev mig fortalt, fik jeg ikke Indtrykket af, at der var megen religiøs Grebethed hos Drengene; den enkelte gjorde sig ikke Rede for sit Forhold til det religiøse, og der blev ikke lagt an derpaa. Det var det hele lille Samfund, som dyrkede Gud paa Fædrenes Vis, og som befandt sig vel ved de faste Former for denne Gudsdyrkelse, som var en Arv fra de svundne Slægter, og hvis Berettigelse ingen bestred.

Det er naturligvis vanskeligt efter et flygtigt Besøg at udtale sig om Værdien af denne udvortes Religiøsitet i det engelske Skoleliv. Men slaende er Forskellen mellem her og der, og slaende er Forskellen mellem de Virkninger, som disse tvungne Gudstjenester have haft her hjemme, og den, som de den Dag i Dag have i England. Hvad L. Schrøder skriver i sin Bog *N. F. S. Grundtvigs Levned* er vistnok typisk

for danske Skoleforhold: „Disciplene [i Aarhus Skole] har været plagede af en vidtløftig og trættende, tvungen Kirkegang . . . . Da han [Grundtvig] i Aaret 1800 kom til København og tog sin Studentereksamen, var han bleven saa træt af at gaa i Kirke, at det ikke faldt ham ind at komme paa et saadant Sted, naar ikke en Slægtnings Begravelse bragte ham til at give Møde.“ Men det fejler vist ikke, at det aldeles overvejende Antal af de Drengene, der i en engelsk Skole Dag ud og Dag ind, Aar ud og Aar ind, have deltaget i Skolens Gudstjenester, derved har erhvervet Vaner i Retning af Deltagelse i det kirkelige Liv, som holde sig for hele Livet. —

Endnu stærkere gør den konservative Tendens sig gældende paa Undervisningens Omraade, i den Stilning, som de klassiske Sprog indtage i Skolen. Af samtlige Undervisningstimer anvendes i Skolens Hovedafdeling omtrent to Trediedele paa Latin og Græsk, Resten er fordelt mellem Fransk, Matematik og Historie (de andre Fag findes enten slet ikke, eller spille en aldeles forsvindende Rolle); og ved Geometriundervisningen benyttes oven i Købet Euklid som Lærebog, og Historieundervisningen er i det væsentlige indskrænket til Grækenlands, Roms og Englands Historie. Særlig Undervisning i Modersmaalet var der paa flere Steder ikke i de højere Klasser, heller ikke i Form af Stilskrivning*). Man gør vel nok Skolerne nogen Uret ved at sige, som en Mand sagde til mig i Eton: „Den, der har gennemgaaet en af disse Skoler, har, hvis han da ellers har bestilt noget, lært Latin og Græsk godt, men for Resten ingenting; det har svedet

---

*) En ikke ringe Erstatning derfor yde for øvrigt de Øvelser i Sprogets Benyttelse, som de fortræffelige Skoleblade og Diskussionsklubberne afgive.

til mig hele mit Liv igennem“; men nogen Sandhed er der sikkert deri.

Men det er en ren Misforstaaelse, hedder det saa fra Klassicitetens Forsvarere, at det skulde være den højere Skoles Opgave at udstyre de unge Mennesker med Kundskaber. Det, der skal være vort Maal, er at uddanne dem saaledes, at de, naar de forlade Skolen, ere i Besiddelse af „*well-developed minds, ready to turn with ease and vigour to any special pursuits,*“ og som Materiale for det Arbejde, der skal føre dertil, egner intet sig saa godt som de klassiske Sprog. Naar der saa tillige sørges for, at Drengene ved Kricket og Fodbold faa *well-developed bodies*, saa ere de vel udrustede til med en forholdsvis kort Uddannelse i deres specielle Fag at gaa ud i Livet.

Man dømme nu om denne Betragtning, som man vil — og der er jo det mistænkelige ved den, at det ikke er i Kraft af den, at de klassiske Sprog ere komne ind i Skolen —, nægtes kan det ikke, at det er nogle af Verdens dygtigste Mænd, som disse Skoler have opfostret med deres Latin og Græsk, Kricket og Fodbold.

I øvrigt maa man være varsom med at fremsætte almindelige Udtalelser om den højere Undervisning i England; den Omstændighed, at Skolerne ikke ere Statsanstalter, gør, at hver ogsaa paa dette Omraade kan indrette sig, som den synes bedst. Der er intet svarende til vor Studentereksamen; den Adgangsprøve, som aflægges ved Universiteterne af dem, der ønske at immatrikuleres, er meget let, saa at ogsaa andre end øverste Klasses Elever kunne underkaste sig den. Derfor er der et sandt Kaos med Hensyn til Eksaminer. Paa et i Januar 1901 afholdt Rektormøde meddelte Dr. Wilson, Rektor for Lancing College, at der

for Tiden i Storbritanien og Irland findes 54 forskellige Eksaminer, der gælde som Forberedelseseksamen for tilkommende Læger, og tager man Kolonierne med, er der 86.

Men Universiteterne øve alligevel en stor Indflydelse paa de højere Skolers Undervisning gennem de Fordringer, som de opstille ved Konkurrencerne om *scholarships* (Stipendier under Opholdet ved Universitetet), og denne Indflydelse gaar bestemt i Retning af at støtte de klassiske Sprog. „Saa længe vi to — Oxford og Cambridge — ere enige“, forklarede en Universitetslærer mig, „ere vi uafhængige af Publikum og behøve ikke som Skolerne at slaa af paa vore Fordringer; støttede vi ikke de gamle Sprog, kunde de højere Skoler ikke holde Stillingen saa godt, som de gøre“. Derfor maa f. Eks. en tilkommende Læge eller Jurist, som ikke har fulgt Skolens klassiske Linie og altsaa ikke lært Græsk der, pænt tage fat paa det, naar han kommer til Universitetet, hvis han vil tage den almindelige Universitetsgrad.

De højere Skoler øve til Gengæld et Tryk i samme Retning paa Forberedelsesskolerne, som til Dels vaande sig derunder. For at vinde Anseelse, maa de stræbe efter, at deres Elever kunne opnaa saa mange *scholarships* ved *public schools* som muligt, og altsaa rette sig efter de Fordringer, som Skolerne opstille. Og det er ikke Smaating, hvad der ved disse Konkurrencer forlanges af 13—14 Aars Dreng: Oversættelse af et Stykke ulæst latinsk Prosa, af ulæst latinsk Poesi, af ulæst græsk Prosa, Oversættelse af engelsk Prosa paa Latin og af lettere Sætninger paa Græsk og Oversættelse af engelske Vers paa latinske Vers. Det er naturligvis kun de allerflinkeste af Drengene, som kunne bringes saa vidt, men det er det Maal, som tilstræbes naaet, og hvorefter Skolens

Undervisningsplan lægges^{*)}. Derfor begynde Drengene i 8 Aars Alderen paa Latin, et Par Aar senere paa Græsk, og jeg har set Stilebøger med latinske Vers af Drengene paa 12 Aar.

Men, som sagt, Reform af den højere Skole staar paa Dagsordenen, og stærke Stemmer hæve sig mod de klassiske Sprogs alt overvejende Stilling i de store *public schools*. De have allerede paa flere Maader maattet imødekomme Tidens Krav. Hvad ovenfor er sagt, gælder som anført kun Skolernes Hovedafdeling, den, som følges af de fleste af de Elever, der agte at søge Universitetet. Ved Siden af denne findes ved de fleste af Skolerne en saakaldt „modern side“, hvor Græsk er ombyttet med Tysk og Naturlære, og som nærmest er beregnet paa saadanne, som ikke ville fortsætte deres Studier ved Universitetet; fremdeles en „army class“, som forbereder til Officers-eksamen, og endelig gives der i de øverste Klasser „Specialister“ Lejlighed til med Forbigaaelse af en Del af det almindelige Undervisningsstof at uddanne sig i saadanne Fag som Tegning, Kemi og Naturlære for at kunne konkurrere om Universiteternes *scholarships* i disse Fag. Det nye er saaledes allerede trængt inden for Skolens ærværdige Mure, og der er vist ingen Tvivl om, at Udviklingen gaar i Retning af at give det mere og mere Plads. —

En ejendommelig Levning fra Fortiden er den Straf, som i graverende Tilfælde anvendes. Berøvelse af Fritiden ved Indesidden holder man principielt ikke

---

^{*)} Dette at anlægge hele Undervisningen paa, hvad de allerflinkeste kunne naa, synes at være et karakteristisk Træk ved de engelske højere Skoler — ogsaa i den Forstand ere de aristokratiske. Der er noget i, hvad der ondsksfuldt er sagt: „Den engelske Skole træner et begrænset Antal Præmiedyr“; den store Masse maa følge med, som den kan.

af; Drengene skulle have frisk Luft i Fritiden, et Carcer har jeg aldrig hørt Tale om. Derimod anvendes som strengeste Straf — næst efter Udvisning — *birching*, som kun tildeles af Rektoren. Efter at have foretaget de bekendte Forberedelser, som Drengen betegnede som det værste, da han skulde have Ris, lægger Synderen sig ned over en dertil indrettet Skammel, og Rektoren tildeler ham saa Straffen med et veritabelt Birkeris. En saadan Behandling kan overgaa alle undtagen 6te Klasses Elever. Jeg spurgte en Rektor, som fortalte mig om Straffen, om ikke en stor Dreng ansaa det for en Vanære at blive behandlet saaledes. „Aa jo“, svarede han, „det skal jo ogsaa være en Skam, men han vilde anse det for en større Skam, om jeg slog ham i Haanden med et Spanskrør.“ „Hvorfor det?“ „Jo, for saaledes straffes en Dreng i en Privatskole“. — Det er ogsaa en Maade at konstatere Fornemhed paa. —

Endnu skal jeg omtale, hvorledes Skolen værner om Forbindelsen med Fortiden ved at bevare Mindet om sine gamle Elever. Næsten overalt fandtes Mindetavler og Billeder af de „gamle Dreng“, der havde gjort Skolen Ære. Den var stolt af dem, der havde kastet Glans over den ved at vinde et berømt Navn, og den holdt Mindet om dem frem som en Spore for den nærværende Slægt til at stræbe at efterligne dem. Særligt Indtryk paa mig gjorde en Tavle, som var indsat i Muren paa Skolebygningen i Harrow, hvis Indskrift lød omtrent saaledes: „Paa dette Sted eller tæt herved var det, at Antony Ashley Cooper, den 7de Jarl af Shaftesbury, blev Vidne til en Fattigbegravelse, som hos ham vakte den Interesse for de fattige, som varede hele hans Liv.“ Det er klart, at der ligger et stærkt opdragende Element i saaledes at fremdrage Mindet om de Tanker, der i de tidligere Slægtled ere

spirede frem hos en Dreng for siden at udvikles til at danne hans Livs Indhold. Om denne Forbindelse mellem Fortid og Nutid minder Dr. Arnold af Rugby i en Tale, han i 1833 holdt til Eleverne i Skolens Kapel, idet han siger: „Under dette Tag, hvorunder vi nu ere samlede, ville sandsynligvis vore Børn og Børnebørn forsamles. Gid de saa, naar de knæle ned, maaske over en Grav, hvori en eller anden af os, som nu sidde her, er stedt til Hvile, maa kunne tænke, at de her bede til Gud paa samme Sted, hvor deres Fædre bad; og lad det ikke være saa, at de, hvis de lade haant om de Velsignelser, som her tilbydes dem, maa styrkes deri ved den Tanke, at Stedet for længst var vanhelliget paa samme Maade.“ — Ejenommeligt er det ogsaa, at man i England stadig ved Omtalen af en bekendt Mand faar nævnt, fra hvilken Skole han er udgaaet; det er, som om Forbindelsen mellem Skolen og Drengene er af en anden Karakter, end den, der er sædvanlig her til Lands, som om den Dreng, der er vokset op i en Skole, ogsaa i sit senere Liv regnes for hørende til den paa en lignende Maade, som han hører sine Forældre til, hvad der ogsaa fra de gamle Elevers Side viser sig ved de Gaver, de ved Mærkedage i Skolens Historie enkeltvis eller i Forening skænke den.

Paa Grund af Skolernes meget store Elevantal vilde det være upraktisk at have alle Eleverne boende sammen; under saadanne Forhold vilde Etons 1000 Drengene ikke godt kunne styres uden en jernhaard Disciplin, som hører hjemme paa en Kaserne, men ikke paa en Opdragelsesanstalt. Skolens større Samfund opløses derfor i Reglen i en Række mindre,

for hvilke Undervisningen, Gudstjenesterne i Kapellet og Sporten danne Enhedspunkterne.

Med een Undtagelse — Marlborough, hvor lidt over Halvdelen af Eleverne bo paa selve Skolen, under Tilsyn af 6 af Lærerne — fandt jeg overalt Eleverne fordelte i Huse, som for største Delen enten tilhørte Skolen eller vare lejede af den. Hvert Hus danner et Samfund for sig; det styres i Overensstemmelse med Skolens almindelige Bestemmelser af den Lærer, hvem det er overdraget (jævnlig har Rektoren ogsaa et saadant Hus), saaledes at han baade fører Tilsyn med Drengenes Arbejde og med deres Forplejning. Hvert Hus rummer i Reglen 35—55 Dreng. Betalingen i disse Huse er i de dyrere Skoler omtrent £ 100 (omtr. 1800 Kr.); i Eton og Winchester lidt mere, i Harrow endog i enkelte „smaa Huse“ (de Huse, som kun modtage et mindre Antal Dreng) £ 135, deri ikke iberegnet Skolepenge og andre nødvendige Udgifter, som f. Eks. i Harrow anslaaes til henimod £ 50.

Hvert Hus danner, som sagt, et lille Samfund for sig; det har sine egne Kricket- og Fodboldhold, som udkæmpe Kampe med de andre Hold, og dets Dreng ere jævnlig kendelige fra andre Huses Dreng ved saadanne ydre Kendemærker som forskellig Farve paa Baandet om Hatten. Husenes Indretning var forskellig ved de forskellige Skoler, jeg besøgte. Paa et Sted havde hver Dreng sit Værelse, som paa een Gang var Arbejds- og Soveværelse, paa et andet Sted boede de sammen to og to, men paa de fleste Steder var der Sovesale, som rummede indtil 20 Dreng. Stundom vare disse Sovesale inddelte i aflukkede Rum, et for hver Seng, paa en Maade, som mindede lidt om Fængselsceller. Ordenen paa Sovesalen overholdtes af Præfekterne. Ved nogle af Skolerne havde kun de større Elever særlige Opholds- og Arbejdsrum;

for de andre foregik Lektuelæsningen dels i Klasseværelserne, dels i større Samlingsrum, og Tøjet opbevarede dels paa Sovesalen, dels i Aflukker i Nærheden af Omklædningsrummene. En saadan Ordning synes at maatte give Drengene en Følelse af Hjemløshed, men paa den anden Side frister den dem ikke til i Fritiden at sidde og hænge over en Morskabsbog i Stedet for at tumle sig i den friske Luft.

Maaltiderne ere i Reglen Frokost omtr. Kl. 8 $\frac{1}{2}$, Middag Kl. 1 $\frac{1}{2}$ og Aftensmaaltid mellem 6 og 7; desuden kunde de, der ønskede det, om Morgenens, lige efter at de vare staaede op, faa en Kop Kakao eller et Glas Mælk. Ved Frokost- og Aftensbordet var det Drengene tilladt at supplere Skolens Kost med, hvad de selv medbragte hjemmefra eller købte for deres Lomme- penge. De kunde endog have saadanne Ting som en Skinke eller Vildt og faa det tilberedt og opbevaret hos Økonomen. Det saa ikke godt ud, hvor Maaltiderne indtoges i Fællesskab, at Drengene stillede deres Krukker med privat Forsyning af Syltetøj o. lgn. foran sig paa Bordet. I de Skoler, hvor Drengene havde særskilte Værelser, indtoges Aftensmaaltidet i Reglen paa disse; de smaa maatte saa gøre Tjeneste som *fags*. Ved denne Lejlighed syntes der jævnlig at udfoldes en ikke ringe Luksus; Lommepengenes Størrelse var temmelig ubegrænset, og man kunde uden Vanskelighed skaffe sig, hvad man ønskede, om ikke paa anden Maade, saa ved at sende en *fag* ned i Byen efter det. Det skulde synes, at denne Frihed maatte virke forstyrrende paa Kammeratskabet ved at understrege Uligheden mellem de rigere og de mindre velhavende blandt Drengene, men man nærede ingen Betænkeligheder i saa Henseende, dels fordi det ingenlunde altid var de mest velhavende, som bleve mest rundhaandet forsynede hjemmefra, dels fordi det an-

saas for heldigt, at de rigere fik Lejlighed — som de ogsaa benyttede — til at dele med de mindre vel stillede. Til Indkøb af Slikkerier, Kager o. lgn. var der rig Adgang i de „*tuck-shops*“, som fandtes ved de fleste Skoler, og som jævnlig dreves for Skolens Regning, saaledes at Nettoudbyttet tilfaldt Sportskassen; det var ganske artige Summer, der paa den Maade sattes over Styr.

De normerede Skoledragter var mindre ejendommelige, end man efterat have set de ulykkelige *blue-coat boys* vandre om i Londons Gader i deres maskeradeagtige Dragter fra Edvard den Sjettes Tid skulde vente; paa det Omraade har Konservatismen maattet gøre Indrømmelser. Lærerne mødte altid paa Skolen i Universitetsdragten, den lange, vide Silkekappe og Huen med den firkantede Overdel. Drengenes almindelige Paaklædning var mørke Jakker eller Trøjer og graa Benklæder; i Harrow bar de øverste Klasser sort Kjole, og i Winchester vare *the scholars* iførte lange Kapper, som sandsynligvis ere foreskrevne i Fundatsen fra det 14de Aarhundrede. For Hovedbeklædningen var der alle Vegne bestemte Regler. Flere Steder bares Straahatte af en bestemt Form baade Sommer og Vinter; i Eton skulde alle, selv de mindste, gaa med høje sorte Hatte.

Sporten spiller, som bekendt, i alle Samfundslag i England en overordentlig stor Rolle, baade i og uden for Skolerne, men næppe noget Sted den Rolle som ved de store *Public schools*. Ikke blot for Drengene, men i mange Tilfælde ogsaa for deres Forældre, staar det at udmærke sig i Sporten i det mindste jævnsides med det at udmærke sig paa Kundskabernes og den aandelige Dygtigheds Omraade, og Skolerne selv anspore Ærgerrigheden og Kappelysten, maaske mere end pædagogisk forsvarligt. Gennem Kampe mellem

„Husene“ indbyrdes udsondres efterhaanden de udsøgte Hold for de forskellige Slags Sport, og Førerne for dem (*the captains*) indtage som øverste Myndighed over alt, hvad der hører under Sporten, fremragende Stillinger i Skolen og kunne stundom, som i Eton, ogsaa paa andre Omraader blive de ledende blandt Eleverne. Saa vidt jeg erindrer, vare ved alle de Skoler, jeg besøgte, Navnene paa Medlemmerne af hvert Aars udsøgte Hold (*the Eleven* eller *the Fifteen*) anbragte paa Mindetavler paa Væggene af et eller andet til Sporten helliget Lokale, medens jeg kun erindrer paa eet Sted at have set Intelligensens ypperste, Medlemmerne af hvert Aars øverste Klasse, forevigeede paa lignende Maade.

Hovedformerne for Sport ere ligesom her Cricket og Fodbold; desuden, hvor der er Lejlighed dertil, Roning. Om selve Sporten skal jeg, af Mangel paa tilstrækkelig Indsigt, ikke udtale mig. Sportspladserne vare alle Vegne fortrinlige, næsten for gode, for saa vidt som man fik Indtrykket af, at der var anvendt større Arbejde og større Bekostning paa dem, end Øjemedet krævede. De store Flader vare saa omhyggeligt planerede, og Græsset var saa fint og tæt, at man næsten havde en Følelse af, at det var Synd at træde paa det; men det tog aabenbart ingen Skade deraf. Paa regnfulde Dage, naar Vejret var for utiltalende til Ophold paa Sportspladsen, erstattedes den almindelige Sport jævnlig med Øvelser i Løb. Allerede i en Forberedelsesskole saa jeg saadanne Øvelser udførte, selvfølgelig ledede med stor Varsomhed for ikke at overanstrenge Drengene over Evne, men de større af dem, i 13—14 Aars Alderen, kunde dog drive det til at løbe 8 *miles* i $1\frac{1}{4}$ Time; ved Rugby Skole vides en i samme Tid at have løbet $12\frac{1}{4}$ *miles*. Det er en ypperlig Motion for en Regnvejrdsdag; den forudsætter

naturligvis en fuldstændig Omlædning ved Hjemkomsten, men en saadan foregaar hver Dag før og efter Sporten, ved hvilken altid en særlig, nøjagtig normeret Dragt af løst siddende Flonel benyttes.

Et ypperligt Spil, som drives ved saa godt som enhver engelsk Skole, der paa nogen Maade kan overkomme at indrette det dertil fornødne Rum, og som egner sig for et hvilket som helst Vejr, er et Boldspil, som kaldes *Fives*. Det er fornøjeligt og giver en fortrinlig Motion; en sportsinteresseret Mand, der kunde finde Lejlighed til at sætte sig ind i det, burde omplante det hertil.

Deltagelsen i Kricket og Fodbold er tvungen, i det mindste paa de 3—4 Dage om Ugen, hvor der ikke er Eftermiddagstimer paa Skolen (*half holidays*); i tvivlsomme Tilfælde er det *the captains*, der træffe Bestemmelsen. Derimod er det en frivillig Sag at være Medlemmer af de *rifle-corps*, som findes ved alle Skolerne; men det er sikkert Flertallet af de Drengene, der ere store nok, som har sluttet sig dertil. De bære ved Øvelserne fuldstændige militære Uniformer med Hjælm og alt, og indøves dels af militære Befalingsmænd, dels og fornemmelig af Lærerne og Kammeraterne. En Gang om Aaret mødes Hold fra alle Skolerne til fælles Øvelser og Kapskydning, og den sejrende Skole hjemfører Kampprisen, et Skjold, til Opbevaring til næste Aar.

Egentlig Sløjd saa jeg ikke i nogen Skole; saa vidt jeg ved, drives det dog ved Skoler i flere af de større Byer. Men der gaves i øvrigt rig Lejlighed til Beskæftigelse i Fritimerne efter hvers særlige Tilbøjelighed. Der var Gymnastiksalen — Gymnastik er i Reglen ikke et tvungent Undervisningsfag —, der var Tegnesalen, hvor jeg saa fortrinlige Arbejder, saa godt som aldrig udførte efter Fortegnning, og der var endelig

vel udstyrede Haandgerningslokaler, hvor der var Adgang ikke blot til at lære Snedkerarbejde, men ogsaa saadant lettere Arbejde i Jern, som det kunde være nyttigt for tilkommende Ingeniører at blive fortrolige med. Der var Steder, hvor ogsaa saadant noget som Fotograferen blev opmuntret ved at indrette de dertil fornødne Rum. I en Skole, hvor en hel Væg var behængt med store, vel udførte Fotografier af mærkelige Bygninger, altsammen Elevernes Værk, hørte jeg den, vistnok rigtige, Bemærkning fremsætte, at den Dreng, der paa sine Udflugter udsøger sig smukke Bygninger til at fotografere, uvilkaarlig faar Øjet og Sansen udviklet for arkitektonisk Skønhed, saa at hans Fotograferen ikke blot er et Tidsfordriv, men et virkeligt Dannelsesmiddel.

Det Billede af Livet i en engelsk Skole, som jeg i det foregaaende har søgt at tegne, vilde være meget ufuldkomment, hvis jeg ikke omtalte Badeindretningerne. Englænderne ere jo en meget renlig Nation — det er ikke for intet, at de have en saadan Leveregel som den, at *cleanliness is next to godliness*. Grundig Vadsk om Morgenens paa Sovesalen, Styrtebad eller Overvadskning af hele Kroppen ved Omklædningen efter Sporten og endelig en Gang imellem et varmt Bad om Aftenen, det er, hvad der er Lejlighed til alle Vegne; og Skolen behøver ikke at paase, at Drengene benytte Lejligheden, Kammeraterne vilde ikke lade den Gris dø i Synden, som forsømte det. Men ved Siden heraf var der ved flere Skoler indrettet et stort Svømmebassin til Brug baade Sommer og Vinter; det saa højst tiltalende ud. Jeg maalte et ved en Skole i Ud-kanten af London; det var 100 Fod langt og 30 Fod bredt, og saa dybt i den ene Ende, at Drengene kunde springe ud paa Hovedet, endda oppe fra et Stillads. Bunden var belagt med glaserede Fliser, hvis smukke

Mønster man saa gennem det klare Vand. Det indeholdt 93,000 gallons Vand, (omtrent 3300 Tønder) som saa tidt fornyedes (fuldstændig en Gang om Ugen), at det maatte betragtes som fuldkommen rent; det opvarmedes ved en Dampkedel, saaledes at det Sommer og Vinter holdt samme Temperatur, ca. 16° Reaumur. Det store, lyse Rum, hvis Bund det dannede, var paa Siderne forsynet med Afklædningsrum og naturligvis ogsaa opvarmet til en passende Varmegrad. Da jeg besøgte det, benyttedes det af en 25—30 Dreng, som lige havde endt et Parti Vand-Polo; det Spil kom jeg for sent til at se. Et andet Sted var Raffinementet drevet saa vidt, at der ved Udgangen var Lejlighed til at faa en Kop varm Kakao til Styrkelse efter Badet. Desværre er Indretningen og Driften af en saadan Badeanstalt meget bekostelig; Anlægget af den ovenfor omtalte havde i Forbindelse med Varmeapparatet kostet over 125,000 Kr.

Et af de Spørgsmaal, jeg inden mit Besøg i England havde foresat mig at søge Svar paa, var dette: Hvorpaa beror den Rolle, som de store *Public Schools* spille i det engelske Samfund? Hvorfor er det en Regel, at Forældre, der have Raad dertil, sende deres Børn til en af disse Opdragelsesanstalter i Stedet for at lade dem undervise hjemme eller i en *Day-School* (d: en Skole, hvor Eleverne ikke bo)?

Grundene ere forskellige. I mange Tilfælde vilde det, rent bortset fra de Fordele, som menes opnaaede ved at sende en Dreng til en Opdragelsesanstalt, af praktiske Grunde være vanskeligt eller ugørligt at beholde ham i Hjemmet under hans Skolegang. Naar Familien har sit Hjem paa Landet, men en Del af Aaret opholder sig i London, enten fordi Faderen er

Parlamentsmedlem, eller af andre Grunde, vilde stadig Skolegang for Sønnerne kun kunne indrettes ved at antage en Huslærer for dem. Men en god Huslærer er det overmaade vanskeligt at faa i England; Stillingen fører ikke til noget, og der er ikke noget, som hedder at samle Anciennitet efter en Embedseksamen; en dygtig ung Mand er derfor meget lidt villig til at inlade sig derpaa, og selv en lille Drengs Opdragelse er man i England betænkelig ved at overdrage til en Lærerinde. Dertil kommer, at Faderens Optagethed af det offentlige Liv og Moderens af det selskabelige ofte gør Hjemmet saa uroligt, at det ikke er sundt for en Dreng at opvokse i. Dette sidste gælder naturligvis ogsaa om mange Familier, som have fast Op- hold i eller ved London, og noget lignende er rimeligvis Tilfældet i de andre store Byer.

Men i endnu højere Grad beror den stærke Søgning til Opdragelsesanstalterne paa den almindelige Tro paa Kammeratlivets opdragende Indflydelse. Der er ingen, mener man, der kan sætte Skik paa en Dreng saaledes som andre Drengene; vanker der end nogle Knubs, det gør ingenting, desto hurtigere bliver han *knocked into shape*. Og jo tidligere dette sker, desto bedre. Derfor sende mange deres Sønner hjemmefra allerede i 8—9 Aars Alderen, til Forberedelsesskoler, der ere indrettede paa lignende Maade som de store Opdragelsesanstalter, og se dem fra den Tid af kun i de tre store aarlige Ferier. Og der opnaas virkelig i den Henseende, hvad der tilsigtes; har den, der har gennemgaaet en *public school*, end ikke indsamlet mange Kundskaber, som kunne komme ham til Nytte i Livet, eet har han lært, og det væsentlig ved Kammeraternes Paavirkning: at optræde som en *gentleman*. Han har faaet det Væsen og til Dels

den Tænkemaade, som sikrer ham en Plads i det gode Selskab.

Det er nemlig Sagen: I de store *public schools* opdrages Overklassens Børn til at indtage deres Plads i Overklassen. De store Udgifter gøre det næsten umuligt for andre Samfundsklassers Børn at komme der. Der er Forberedelsesskoler, hvor selve Skolebetalingen for en Dreng i 8—14 Aars Alderen løber op til £ 175; dertil komme naturligvis mange andre Udgifter, saa at en saadan Dreng ikke kan regnes at koste sine Forældre mindre end ca. £ 250 om Aaret; en Dreng i Eton og Harrow vil koste henimod £ 200 om Aaret. Det kan kun Overklassen overkomme. Ganske vist er der mange Fripladser og andre Stipendier; men da de bortgives uden noget som helst Hensyn til Forældrenes Trang, udelukkende efter Udfaldet af den ovenomtalte strenge Konkurrence-Eksamen, som kun fortrinligt underviste og fortrinligt begavede Børn kunne bestaa, er der næppe mange af de tarveligere stillede Familiers Børn, som komme til at nyde godt af dem, og i hvert Fald kun saadanne, som ved deres Begavelse ere udpegede til at skulle høre Overklassen til. — Paa en ret pudsigt Maade udtalte Bestyreren for en stor og fortrinlig *day-school* i London sig til mig om denne Glans af Fornemhed, som det at være udgaaet fra en af de store *public-schools* kastede over en ung Mand: „Vi kunne konkurrere med dem i enhver Henseende, hvad Undervisningen angaar; vore Drengs klare sig lige saa godt ved Universiteterne; men paa eet Omraade kunne de ikke hamle op med dem, det er som Ægteskabskandidater; de unge Piger foretrække en *public school man*“.

Medens i andre Lande Bestræbelserne paa Skolens Omraade ere rettede paa at lette Overgangen fra

den ene Samfundsklasse til den anden, synes saaledes de engelske *public schools* at virke i modsat Retning. Om det forsvarlige i at opdrage en Overklasse, saaledes som det sker der, skal jeg ikke nærmere udtale mig. Det er muligt, at der er Brug for en saadan i England til at beherske det store britiske Rige; faktisk er det, at de udstrakte Lande i alle Verdensdele, der sammenfattes under dette Navn, for en stor Del styres af Folk, der have faaet deres første Indøvelse i at styre som Præfekter i en *public school*. „Saa sandt Solen aldrig gaar ned i det britiske Rige, saa sandt gaar den aldrig ned over Eton“. Men Systemet rummer en stor Fare, ikke blot derved, at det uddyber Klasseforskellen, der er langt større i England, end vi kende den, men ogsaa indirekte ved at forsinke en tidssvarende Udvikling af de højere Skoler for den store Middelstand, som er paatrængende nødvendig, hvis ikke Englands Middelstand skal komme til at staa tilbage for det øvrige Europas; de ledende Mænd, uden hvis Medvirken Reformer vanskeligt lade sig sætte i Værk i England, føle ikke Trangen til en saadan Reform saa stærkt og omfatte den ikke med en saa levende Interesse, som de vilde gøre, hvis der ikke gennem *public schools* var sørget for deres egne Sønner.

En Fremstilling af denne Reformbevægelse paa det højere Skolevæsens Omraade, der i den sidste Menneskealder har affødt utallige Drøftelser og Betænkninger fra Kommissioners og Enkeltmands Side, ligger uden for denne Afhandlings Ramme.

Efterretninger

om

Herlufsholms Skole og Opdragelsesanstalt

fra Juni 1900 til Juni 1901.

Eksaminer.

Den skriftlige Prøve for Dimittenderne og fjerde Klasse afholdtes, som forordnet, i Dagene fra den 11. til den 15. Juni over de Opgaver, som Ministeriet havde udsendt. Den mundtlige Del af Afgangsprøven afholdtes fra den 29. Juni til den 12. Juli, af fjerde Klasses Hovedeksamen fra den 26. Juni til den 12. Juli.

Meddommere ved Afgangsprøven, beskikkede af Ministeriet, vare: Medlem af Undervisningsinspektionen, Professor, Dr. *Paludan* (Dansk og Oldnordisk og Fransk), Docent, Dr. *Drachmann* (Latin og Græsk), Adjunkt *Høst* (Naturlære og Matematik), cand. mag. *Lund* (Historie) og Overlærer *Giersing* (Engelsk). Ved fjerde Klasses Hovedeksamen deltog i Bedømmelsen: Adjunkt *Krarup* (Dansk Stil, Tysk og Latin), Adjunkt *Rasmussen* (Geografi) og Adjunkt *Beyerholm* (Matematik).

Til Afgangsprøven indstillede sig 11 Disciple, 8 af den sproglig-historiske og 3 af den matematisk-naturvidenskabelige Retning. Fjerde Klasses Hovedeksamen bestodes af 15 (af 17) Disciple.

Navnene og de særlige Fagkarakterer ses af omstaaende Lister.

Afgangseksamen.

Den sproglig-historiske Afdeling.	Dansk Stil I.	Dansk Stil II.	Mundtl. Dansk og Oldnord.	Fransk.	Engelsk.	Historie.	Latin (skriftlig).	Latin (mundtlig der læste).	Latin (mundtlig, ikke læst).	Græsk.	Naturlære.	Points.	Hoved- karakter.	
<i>Wolfgang Crome . . . . .</i>	g +	mg.	mg.	mg +	mg.	ug ÷	mg ÷	mg.	ug ÷	mg +	mg +	100	Første	
<i>Emil Weber . . . . .</i>	g +	g +	mg +	mg.	mg +	mg.	mg.	mg ÷	mg +	mg.	ug.	97	Første	
<i>Jean Wilian Franck . . . . .</i>	mg.	mg ÷	mg.	g +	ug.	ug ÷	ug ÷	mg +	mg ÷	ug.	g ÷	96	Første	
<i>Christian Fabricius . . . . .</i>	mg ÷	mg.	mg.	mg ÷	g +	mg +	g +	ug ÷	mg.	mg +	mg ÷	95	Første	
<i>Ove Lindholm . . . . .</i>	g +	g +	mg ÷	mg ÷	mg +	ug ÷	mg ÷	mg ÷	mg +	mg +	mg.	95	Første	
<i>Johannes Carøe . . . . .</i>	mg ÷	g +	mg +	g +	mg +	ug ÷	g ÷	mg ÷	mg.	mg.	g ÷	93	Første	
<i>Jørgen Adolph Georg Engel . . . . .</i>	g ÷	g.	mg.	g ÷	g +	mg.	g ÷	mg.	mg +	ug.	mg.	88	Første	
<i>Hans Vilhelm Carl Gustav Tauson . . . . .</i>	mg ÷	mg ÷	mg ÷	g +	g +	ug ÷	g +	mg.	g.	mg ÷	mg ÷	88	Første	
Den matematisk-naturviden- skabelige Afdeling.	Dansk Stil I.	Dansk Stil II.	Mundtl. Dansk og Oldnord.	Fransk.	Engelsk.	Historie.	Aritmetik (skriftlig).	Aritmetik (mundtlig).	Geometri (skriftlig).	Geometri (mundtlig).	Mekanisk Fysik m. Optik.	Kem. Fys. m. Astron. o. Meteor.	Points.	Hoved- karakter.
<i>Percy Harald Ipsen . . . . .</i>	g +	g.	g.	g +	mg ÷	mg ÷	g.	mg.	g +	ug ÷	mg +	mg.	86	Første
<i>Axel Carstens . . . . .</i>	g ÷	g +	mg.	mg ÷	mg ÷	ug.	g ÷	g +	g.	mg +	mg.	ug ÷	84	Første
<i>Julius Frederik Harald Anthon . . . . .</i>	mg ÷	g +	mg ÷	mg ÷	mg.	mg ÷	mdl +	g +	g.	mg.	ug.	mg.	75	Anden

Fjerde Klasses Hovedeksamen.

	Dansk Stil.	Latin.	Fransk.	Tysk.	Historie.	Geografi.	Aritmetik.	Geometri.	Natur- historie.	Græsk.	Naturlære.	Points	
												i alt	i Afs- ning fage
<i>Poul Frederik Helms</i>	ug ÷	ug.	ug ÷	ug.	ug.	ug ÷	ug ÷	mg.	ug ÷	ug.	—	85 ¹ / ₃	38
<i>Harald Møller</i>	mg ÷	mg +	mg ÷	g.	ug ÷	ug.	mg +	ug.	ug ÷	—	mg +	78 ¹ / ₃	35 ¹ / ₃
<i>Vagn Ingerslev</i>	mg +	mg +	mg.	mg +	mg ÷	ug.	mg ÷	mg.	ug.	—	g.	77	38
<i>Frank Alexander Wilde</i>	mg.	mg +	mg +	mg +	ug ÷	ug ÷	g +	g +	g +	mg +	—	76	32
<i>Knud Einar Petersen</i>	g +	mg ÷	mg.	mg.	mg +	ug.	mg ÷	ug ÷	mg.	—	mg +	76	34 ² / ₃
<i>Axel Hansen</i>	g +	mg +	mg +	mg.	ug.	mg +	g ÷	mg +	ug.	—	mg.	76	37
<i>Johan Peter Eykens Thestrup</i>	mg ÷	ug ÷	mg.	mg +	g +	mg ÷	mg.	g +	ug ÷	mg ÷	—	74 ² / ₃	34
<i>Holger Kongslev Paludan-Müller</i>	mg.	g.	mg.	mg +	ug.	ug ÷	g +	mg ÷	ug ÷	—	mg.	73 ² / ₃	32 ² / ₃
<i>Povel Georg Utzon Buch</i>	g.	mg ÷	mg ÷	g.	ug.	mg ÷	g ÷	g.	mg +	—	ug.	68 ¹ / ₃	31 ¹ / ₃
<i>Oluf Permin</i>	mg ÷	mg +	mg.	mg +	g.	mg.	g ÷	g ÷	mg.	mg ÷	—	68	28 ² / ₃
<i>Jens Valdemar Clausen Hansen</i>	mg ÷	mg.	mg ÷	g +	ug ÷	ug ÷	g ÷	g.	mg +	g ÷	—	67 ¹ / ₃	29 ¹ / ₃
<i>Knud William Lunn</i>	mg.	mg ÷	mg ÷	g +	mg.	mg +	tg +	mg.	g.	—	g +	66	30 ² / ₃
<i>Frits Schousboe</i>	mg +	mg ÷	g +	mg ÷	mg +	mg ÷	tg.	g +	mg.	mg ÷	—	64 ² / ₃	26 ¹ / ₃
<i>Herbert Valentin Rouenville</i>	mg.	mg +	mg +	mg.	mg.	mg +	tg.	tg +	g.	g +	—	64 ¹ / ₃	22 ² / ₃
<i>Frederik Egidius Lautrop</i>	g +	g +	mg ÷	g.	mg.	g +	mg.	g ÷	mg ÷	—	mg ÷	64 ¹ / ₃	28 ¹ / ₃

Tillægsprøve (til almindelig Forberedelseseksamen) i Fransk bestodes af *F. A. Møller* med Karakteren g.

Skolens Aarsprøve afholdtes i Dagene fra den 25. til den 27. Juni (skriftlig Prøve) og fra den 2. til den 12. Juli (mundtlig Prøve). Efter Aarsprøvens Slutning opflyttedes fra V Klasse 9 af 11 Disciple, fra IV Klasse 13 af 17, fra III Klasse 18 af 20, fra II Klasse 14 af 16, fra I Klasse 15 af 19 og fra Forberedelsesklassen 6 af 9 Disciple.

En Halvaarsprøve afholdtes for VI Klasses Vedkommende i December som en fuldstændig Prøve, ordnet som Afgangsprøven.

Gymnastikundervisningen inspiceredes den 23. Marts af Gymnastikinspektøren, Oberstløjtnant *Ram-sing*, Sangundervisningen den 25. Marts af Sanginspektøren, Professor *Nebelong*.

Lærerpersonalet.

I Lærerpersonalet er der i Skoleaaret 1900—1901 ikke foregaaet nogen Forandring.

For hele næste Skoleaar er der tilstaaet Adjunkt *Raaschou-Nielsen* Orlov; som Vikar i hans Sted er antaget cand. theol. & mag. *Janus Nielsen*.

Ligesom i forrige Skoleaar har den ugentlige Inspektion været delt mellem Adjunkterne *Bruun*, *Hansen*, *Hammershaimb*, *Raaschou-Nielsen* og *Gøtzsche*. Adj. *Raaschou-Nielsen* har haft Tilsyn med den øverste, Adj. *Gøtzsche* med den mellemste og Adj. *Thom-sen* med den nederste Sovesal.

Fhv. Overlærer S. T. Kielsen, som havde været Adjunkt paa Herlufsholm fra 1851 til 1856 og Overlærer fra 1856 til 1889, afgik ved Døden i Fredensborg den 22. November 1900 og begravedes den 29. November paa Herlufsholms Kirkegaard.

Disciplene.

Ved Udgivelsen af forrige Aars Indbydelsesskrift talte Skolen 103 Disciple, deraf 2 skolesøgende. Af dette Antal afgik 11 som Studenter (se den foranstaaende Liste), og 8 andre Disciple udgik af Skolen ved Skoleaarets Slutning, nemlig af IV Klasse *H. V. Rouenville, F. E. Lautrop, S. V. Knudsen* og *H. B. Kaarsberg*, af II Klasse *I. N. Vedel*, af I Klasse *H. Rosenkrantz* og af Forberedelsesklassen *H. S. Kaarsberg* og *G. F. Lassen*.

Ved Optagelsesprøven kom 22 nye Disciple til, 2 til V Klasse, 1 til IV Klasse, 2 til II Klasse, 11 til I Klasse og 6 til Forberedelsesklassen. Skolen begyndte altsaa sit nye Skoleaar med 106 Disciple.

I Aarets Løb er udgaaet *H. Lotz* af Forberedelsesklassen. Skolen tæller ved Maj Maanedes Udgang 105 Disciple, deraf 2 skolesøgende.

I den følgende Fortegnelse ere Disciplene af VI Klasse ordnede efter Udfaldet af Halvaarsprøven, af V Klasse efter Bogstavorden, af de øvrige Klasser efter Gennemsnitsnumret i Aarets Løb. Faderens Stilling og Hjemsted er angivet i Parentes. De nyoptagne Disciple ere betegnede med *. De skolesøgende Disciples Numre ere satte i firkantet Parentes. (m.) betegner Disciplene af den matematisk-naturvidenskabelige Retning.

VI Klasse.

1. Carl Pontoppidan (Inspektør P. ved Holmegaards Glasværk), f. 7. Februar 1883 (m).
2. Ove F. Ingerslev (Læge I., Marienborg, Møen), f. 17. Juni 1883.
3. Arild Munkebo (Sognepræst M., Horbelev, Stubbe-købing), f. 22. Januar 1883 (m).
4. Knud la Cour Andersen (afd. Læge A.), f. 8. Juli 1881.
5. Erik H. Permin (Godsforvalter P., Christiansdal, Haslev), f. 15. Marts 1883.
6. Gustav W. Kiær (Tandlæge K., Svendborg), f. 9. Juli 1882.
7. Johannes Kristensen (Lærer K., Knebel, Rønde), f. 3. Januar 1883.
8. Kai Paludan-Müller (Sognepræst P.-M., Snesere, Præstø), f. 24. September 1883.
9. Axel Maag (Sygehuslæge M., Næstved), f. 10. Oktober 1882 (m).

V Klasse.

1. S. A. Josias C. Bille (Kammerherre B., København), f. 1. Oktober 1882 (m).
2. Povel G. U. Buch (Skovrider B., Knuthenborg, Maribo), f. 24. Maj 1884 (m).
3. Ivar B. Eliassen (Læge E., Hjørring), f. 9. Juni 1884.
4. Axel Hansen (Læge H., Riserup, N. Alslev), f. 10. December 1883 (m).
5. J. Valdemar C. Hansen (Proprietær H., Købeløvgård, Nakskov), f. 8. Juni 1883.
6. Poul F. Helms (Sognepræst H., Faaborg), f. 7. August 1884.
- 7.* Sigurd T. H. Hildebrandt (Korpslæge H., Fredericia), f. 15. Juli 1884 (m).

8. Vagn Ingerslev (Broder til Nr. 2 i VI Kl.), f. 23. Marts 1885 (m).
9. Knud W. Lunn (Godsejer L., Knabstrup), f. 24. Marts 1884 (m).
10. Harald Møller (Sygehuslæge M., Dronninglund, Hjallerup), f. 23. December 1884 (m).
- 11*. Frits Paludan-Müller (Broder til Nr. 8 i VI Kl.), f. 8. September 1884 (m).
12. Holger K. Paludan-Müller (Godsforvalter P.-M., Gyldenholm, Slagelse), f. 3. Juni 1884 (m).
13. Oluf Permin (Broder til Nr. 5 i VI Kl.), f. 30. Juni 1885.
14. Knud E. Petersen (Grosserer P., København), f. 18. Maj 1883 (m).
15. Frits Schousboe (Sognepræst S., Landet, Taasinge), f. 21. April 1885.
16. Johan Peter E. Thestrup (afd. Sognepræst T.), f. 16. September 1882.
17. Frank A. Wilde (Amtsforvalter W., Randers), f. 13. Juni 1884).

IV Klasse.

1. Holger H. A. Dorph (Sognepræst D., Førslev), f. 15. December 1884.
2. J. Viggo Loft (Kordegne L., Horsens), f. 2. Maj 1885.
3. Ejler Carstens (afd. Ritmester C.), f. 21. Juni 1884 (m).
4. Gustav B. Mackeprang (Forpagter M., Borgeskov, Nyborg), f. 19. Maj 1885 (m).
5. Carl A. Plesner (Forpagter P., Knuthenlund, Søllested), f. 31. December 1884.
- 6*. Niels Møller (Sognepræst M., Slagelse), f. 28. Juni 1885.
7. Theodor J. Knuhtsen (Sognepræst K., Terslev, Haslev), f. 28. April 1884.

8. Poul Wilde (Broder til Nr. 17 i V Kl.), f. 2. Februar 1886 (m).
9. Carl R. la Cour Andersen (Broder til Nr. 4 i VI Kl.), f. 17. Marts 1885.
- [10.] E. Helge Petersen (Overlærer P., Herlufsholm), f. 3. April 1886 (m).
11. Villars K. Lunn (Landstingsmand, Ingeniør L., Aggersvold, Jyderup), f. 27. August 1884 (m).
12. H. Christian Tauson (Sognepræst T., Sverborg, Lundby), f. 21. Februar 1885 (m).
13. Frederik J. Pontoppidan (Broder til Nr. 1 i VI Kl.), f. 16. December 1884 (m).
14. Ernst Moltke (Hofjægermester, Greve M., Nørager, Ruds-Vedby), f. 16. Oktober 1885.
15. Poul V. Meisner (Købmand M., Vordingborg), f. 2. Juli 1885 (m).
16. Pedro H. R. B. Gad (Dr. med. G., København), f. 11. Marts 1884 (m).
17. Holger K. Nielsen (Sognepræst N., Taagerup, Rødby), f. 8. December 1885.
18. Gerner Wolff-Sneedorff (Hofjægermester W.-S., Engelholm, Præstø), f. 14. December 1883.
19. Ove Gøtzsche (Forstinspektør G., Gisselfeld), f. 23. December 1883 (m).

III Klasse.

1. Knud P. A. H. Andersen (Sognepræst A., Sundby, N. Alslev), f. 13. April 1886.
2. Svend Ewaldsen (Sognepræst E., Vaabensted, Saxkøbing), f. 24. Maj 1887.
3. Einar Hansen (Etatsraad H., Mullerup, Gudme), f. 10. December 1886 (m).
4. Poul P. P. Dorph (Kammerjunker, Ritmester D., Næstved), f. 31. Maj 1886 (m).

5. Herman Heramb (Læge H., Nakskov), f. 1. November 1885.
6. Arne Lindholm (Kæmner L., Stubbekøbing), f. 24. Februar 1886 (m).
7. Svend E. Hoffmeyer (Apoteker H., Grenaa), f. 25. Februar 1886 (m).
8. Hans J. Jepsen (Gaardejer J., Jejsing, Tønder), f. 11. Januar 1885 (m).
9. N. August G. Tuxen (afd. Forpagter T.), f. 11. Juli 1886.
10. August V. de F. Thomsen (Borgmester T., Hjørring), f. 13. December 1884.
11. Lauritz Ritzau (Direktør R., København), f. 18. Januar 1885 (m).
12. Knud G. Kring (Sognepræst K., Sørbymagle, Slagelse), f. 7. April 1886 (m).
13. Ernst Hartvig (Maler H., København), f. 1. Marts 1886 (m).
14. Knud Ohrt (Sognepræst O., Voer, Randers), f. 21. Juni 1886.
15. Eduard A. Reventlow (Greve R., Rudbjerggaard, Nakskov), f. 29. August 1886.
16. Elith L. Kruse (Kaptajn K., København), f. 13. Oktober 1886 (m).

II Klasse.

1. M. Ludvig V. M. Carstens (Købmand C., Svendborg), f. 10. Marts 1887.
- 2*. Holger J. J. E. Brøndsted (Sognepræst B., Tryggevlev, Humble), f. 4. Februar 1889.
3. Otto Ejler Holm (Proprietær H., Eskjær, Tolne St.), f. 7. August 1887.
4. Hartvig P. C. Fabricius (Forpagter F., Nysø ved Præstø), f. 17. September 1887.
5. Aage C. E. Faye (Fabrikbestyrer F., Nakskov), f. 26. Oktober 1887.

6. Holger A. Schaumburg Müller (Forpagter M., Juellinge, Karise), f. 20. April 1886.
- [7.] Theodor J. Lind (Godsforvalter L., Herlufsholm), f. 3. Marts 1887.
8. Vilhelm Schousboe (Broder til Nr. 15 i V Kl.), f. 23. Februar 1887.
9. August J. T. Sonne (Forpagter S., Knuthenborg, Maribo), f. 5. August 1887.
10. Aage Moltke (Broder til Nr. 14 i IV Kl.), f. 25. November 1886.
11. Hakon Fogh (Læge F., Vordingborg), f. 27. Juli 1887.
12. Sigurd V. Bartholdy (Landmand B., Columbia, Nordamerika), f. 14. Marts 1886.
- 13*. Axel V. Olsen (Sygehuslæge O., Hals), f. 31. August 1887.
14. Thorkil Møller (Broder til Nr. 12 i V Kl.), f. 29. April 1887.
15. Carl F. Vorbeck (afd. Overlærer V.), f. 25. August 1886.
16. H. P. Lauritz Biørn (Købmand B., Vordingborg), f. 31. Marts 1887.
17. Erik G. V. Drechsel (Havnekaptajn D., København), f. 13. August 1886.
18. Otto C. F. Reventlow (Broder til Nr. 15 i III Kl.), f. 14. December 1887.

I Klasse.

1. Asger Kring (Broder til Nr. 12 i III Kl.), f. 9. Februar 1888.
2. Robert Brooke (Ingeniør B., Svendborg), f. 28. November 1887.
3. Henry G. C. J. Sonne (Broder til Nr. 9 i II Kl.), f. 21. September 1888.

- 4*. Kaj H. Baagøe (fhv. Apoteker B., Næstved), f. 5. Maj 1888.
- 5*. Stig Bang (Sorenskriver B., Thorshavn), f. 17. Juni 1888.
6. Oluf F. Munck (afd. Grosserer M.), f. 14. Oktober 1886.
- 7*. Flemming C. E. Gasmann (Godsejer G., Fladsaa-gaard, Mogenstrup), f. 11. Oktober 1888.
- 8*. Johannes Prip (Sognepræst P., Ourø, Holbæk), f. 16. Marts 1888.
9. Otto C. H. Boserup (Læge B., Haslev), f. 18. Juli 1888.
10. Axel Permin (Broder til Nr. 5 i VI Kl.), f. 1. November 1887.
11. Thomas A. M. Høy (afd. Inspektør H.), f. 13. Marts 1888.
- 12*. Gregor Hansen (Grosserer H., Hamborg), f. 2. August 1888.
13. N. Emmerik L. H. G. Wedel (Jægermester, Over-førster W., Hegnetslund, Køge), f. 28. August 1887.
14. John O. S. Nielsen (Stedfader: Premierlieutnant Thomsen, København), f. 15. Februar 1889.
- 15*. Ludvig C. Dyrland (afd. Overretssagfører D.), f. 30. December 1888.
- 16*. Aage Halk (Overlæge, Dr. med. H., København), f. 13. Maj 1888.
- 17*. Knud Wolff-Snedorff (Hofjægermester W.-S., Grevensvænge), f. 8. Februar 1888.
- 18*. Otto Weber (Provst W., Haslev), f. 19. November 1888.
- 19*. Frederik Tutein (Proprietær T., Ørsholt, Kvist-gaard), f. 9. Maj 1888.
- 20*. Poul A. Smidth (afd. Sognepræst S.), f. 22. Fe-bruar 1888.

Forberedelsesklassen.

- 1*. Niels V. Dorph (Broder til Nr. 4 i III Kl.), f. 8. Juli 1889.
2. Carl C. C. Lerche (Baron L., Benzonsdal), f. 7. Januar 1888.
- 3*. Hjalmar Ringberg (Godsforvalter R., Beldringe), f. 19. Oktober 1889.
- 4*. Carl C. Kyhné (afd. Grosserer K.), f. 15. Januar 1890.
- 5*. Henning Beck (Balletmester B., København), f. 24. Maj 1888.
- 6*. C. Frederik Kisbye (Sagfører K., Ringsted), f. 29. August 1889.

Det aarlige Kontingent for en Discipel paa Herlufsholm er 600 Kr. som Vederlag for Undervisning, Bolig, Kost, Vadsk, Belysning og Brændsel, i Sygdomstilfælde Lægehjælp og Medicin (for saa vidt han kan behandles paa Herlufsholm). Som skole-søgende Disciple optages kun Sønner af Stiftelsens paa Herlufsholm boende Embedsmænd.

Nye Disciple optages ikke i Skoleaarets Løb. Anmeldelser om Aspiranter til de Pladser, der blive ledige ved Slutningen af Skoleaaret, stiledes til Stiftelsens Forstander, Gehejmekonferensraad, Lensbaron *Reedtz-Thott*, indsendes til Sekretæren, Kammerjunker *Salicath* (Bredgade 20, København), inden Udgangen af Maj Maaned. Der maa deri opgives, hvad Aspiranten har læst, og hvilken Klasse han forberedes til.

Daabs- og Vaccinationsattest indsendes sammen med Anmeldelsen. Kommer han fra en anden Skole, maa Vidnesbyrd fra denne medfølge. Hvert Aars Oktober Maaned udgiver Skolen en *Undervisningsplan* for de lavere Klasser, der faas hos Skolens Rektor.

Udmeldelser maa altid tilstilles Rektor inden Udgangen af den Maaned, hvori Disciplen skal forlade Skolen; for enhver Discipel, der ikke er udmeldt inden den 1ste i en Maaned, maa denne Maanedes Kontingent betales. Udmeldelser i Juleferien bør altsaa tilstilles Rektor inden December Maanedes Udgang og i Sommerferien inden Juli Maanedes Udgang.

Undervisningen.

Herlufsholms Skole har ingen Realklasser, og Undervisningen er kun beregnet paa saadanne Disciple, som ere bestemte til at gaa den studerende Vej. Den omfatter begge de ved Lov af 1. April 1871 fastsatte Retninger for den lærde Skole, den sproglig-historiske og den matematisk-naturvidenskabelige. Af Dimittenderne have 3, af V Klasse 10, af IV Klasse 10 og af III Klasse, hvor Adskillelsen indtræder, 9 Disciple valgt den matematisk-naturvidenskabelige Retning.

Fag- og Timefordeling.

I indeværende Skoleaar have Fagene været for-
delte paa følgende Maade:

	Ugentlig.	
Rektor <i>Bache</i> : Engelsk i III—VI, Latin i I	12	Timer.
Overlærer <i>Hasselager</i> : Græsk i V og VI, Historie i VI, Latin i IV	22	—
Overlærer <i>Petersen</i> : Matematik, Naturlære og geometrisk Tegning i V og VI, geometrisk Tegning i III	29	—
Overlærer <i>Skeby</i> : Fransk i Fbkl.—IV, Dansk i III	19	—

	Ugentlig.	
Adjunkt <i>Bruun</i> : Latin i V og VI, Tysk i IV og V	20	Timer.
Adjunkt <i>Traustedt</i> : Geografi og Naturhistorie i Fbkl.-IV, Regning i Fbkl.	23	—
Adjunkt <i>Hansen</i> : Gymnastik i alle Klasser, Latin i III	24	—
Adjunkt <i>Hammershaimb</i> : Matematik i I—IV, Naturlære i III m og IV m	24	—
Adjunkt <i>Mørch</i> : Fransk i V og VI, Tysk i I—III, Græsk i III s og IV s	24	—
Adjunkt <i>Raaschou-Nielsen</i> : Dansk i IV—VI, Latin i II, Oldtidskundskab i IV m og VI m	20	—
Konst. Adjunkt <i>Gøtzsche</i> : Historie i Fbkl., II—V, Dansk i Fbkl., Oldtidskundskab i III m og V m	17	—
Konst. Adjunkt <i>Thomsen</i> : Religion i Fbkl.—IV, Dansk i I og II, Tysk i Fbkl., Historie i I	20	—
Sognepræst <i>Munck</i> : Religion i V og VI	2	—
Kunstmaler <i>Bertelsen</i> : Skrivning og Tegning i Fbkl.—II	10	—
Organist <i>Wiig</i> : Sang og Musik	24	—

Fagenes ugentlige Timetal i de forskellige Klasser ses af følgende Tabel:

	VI			V			IV			III			II	I	Fbkl.	
	S. F. M.			S. F. M.			S. F. M.			S. F. M.						
Religion	1	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Dansk	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Oldnordisk	2	2	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fransk	1	2	2	1	2	2	2	2	2	3	3	3	3	4	5	4
Tysk	2	2	2	(2)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Engelsk	2	3	3	2	3	2	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2
Historie	—	—	—	—	—	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Geografi	—	—	—	—	—	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Naturhistorie	8	—	—	8	—	—	7	4	6	8	8	6	6	6	—	—
Latin	6	—	—	6	—	—	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—
Græsk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oldtidskundskab	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Matematik og Regning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Naturlære	3	7	7	3	7	7	3	3	5	2	2	2	2	2	2	2
Skrivning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tegning	2	2	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sang	4	4	4	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Gymnastik og Sport	18	18	18	18	18	18	5	31	5	4	31	4	36	36	36	36

VIm og Vm have været forenede i Timerne i geometrisk Tegning samt i nogle af Timerne i Naturlære og Matematik.

Oversigt

over Skoleens Arbejde fra August 1900 til Juli 1901.

Religion.

- VI Kl. Pauli første Brev til Korintherne, Kap. 1.—10. og 12—13.
- V Kl. Lukas Evangelium, Kap. 1—11.
- IV Kl. Gennemgaaet Oldtidens Kirkehistorie og udvalgte Stykker af Evangelierne.
- III Kl. Det nye Testamente: Apostlernes Gerninger. Efter Balslevs Lærebog: Den 3die Trosartikel, Fadervor og Sakramenterne.
- II Kl. Martensen og Paullis Bibelhistorie: Fra Jesu Liv og Gerning til Pinsedag. Balslevs Lærebog: Den 1ste og 2den Trosartikel.
- I Kl. Martensen og Paullis Bibelhistorie: Det gamle Testamente fra Rigets Deling og ud.
- Fbkl. Martensen og Paullis Bibelhistorie: Det gamle Testamente forfra indtil Rigets Deling. Det nye Testamente forfra til Jesu Liv og Gerning. Nogle Salmer.

Dansk og Oldnordisk.

- VI Kl. Rønnings Litteraturhistorie fra Baggesen og ud til Side 118.

Til Eksamen opgives samme Bog forfra og til Side 103 samt 108 til 118; udførligere Oehlenschlaegers Ungdomsdigtning.

Af Digterværker opgives: Holberg: Barselstuen og Jacob von Thyboe; Ewald: Fiskerne og Rungstedts Lyksaligheder; Wessel: Kærlighed uden Strømper; Baggesen: Kalundborgs Krønike; Oehlenschlaeger: Guldhornene, St. Hansaftensspil og Baldur hin Gode; Grundtvig: Paaskelilien; Hauch: Tycho Brahes Ung-

dom; Poul Møller: Scener fra Rosenborg Have; Heiberg: En Sjæl efter Døden; Blicher: E Bindstouw; Paludan-Müller: Benedict af Nursia og hans Amme.

Oldnordisk: Wimmers Læsebog Side 53—63, 74—118 samt 132—135. Afsnit af Sprog-historien er gennemgaaede efter Dahlerups Bog. Der opgives alt det læste undtagen Versene i Gunløgs Saga.

Svensk: Runeberg: Fänrik Ståls sägner I og af II Soldatgossen, Björneborgarnes marsch, N:r femton, Stolt og Adlercreutz.

De danske *Stilopgaver* har været: 1) Hvad forleder et Menneske til at tale Usandhed, og hvilke er de skadelige Følger af Løgneren? 2) Kinas Forhold til Europa i vort Aarhundrede. 3) a. Oehlschlaegers Digte af 1803. b. Runeskriften i Norden. 4) Grundene til og Følgerne af den i vore Dage saa almindelige Indvandring fra Landet til de store Byer. 5) Godt og slet Kammeratskab. 6) Hvilke Fortjenester har den danske Adel indlagt sig i den sidste Halvdel af det sekstende Aarhundrede? 7) Hvilken Betydning maa der tillægges Nutidens store Industriudstillinger? 8) Grundtvigs Betydning for dansk Aandsliv. 9) Fristil. 10) Hvilken Dom er paalideligst, Samtidens eller Efter-tidens? 11) Den almindelige Værnepligt og dens Betydning. 12) De dansk-vestindiske Øer og deres Forhold til Danmark. 13) Hvad forstaas der ved Snobberi? 14) Hvorledes ser vi nordiske Folk i vor Tid paa Unionsspørgs-maalet? 15) De tre Hoveddigterarter.

V Kl. Rønnings Litteraturhistorie forfra til Oehlschlaeger. Litteraturprøver efter Sigurd Müllers

Haandbog. Holberg: Det lykkelige Skibbrud og Erasmus Montanus. Wessel: Kærlighed uden Strømper.

Oldnordisk: Wimmers Læsebog Side 1—36 og 41—53.

Svensk: Stykker af Hammerichs Læsestykker: Side 1—14, 74—80, 121—123 og 154—158.

Stilopgaverne have været (indtil Midten af Maj): 1) Hvorfor er Vejret et saa almindeligt Samtaleemne? 2) Det femte Bud. 3) Statsforfatningerne i Sparta og Athen i Oldtiden. 4) Rejsers Betydning for Menneskets Udvikling. 5) At forklare og ved Eksempler paavise Betydningen af Ordet Aandsnærværelse. 6) Vore Folkevisers Betydning som Kilder til Middelalderens Historie. 7) Afholdsbevægelsen (en Tale). 8) Fordelene og Farerne ved Opholdet paa en stor Kostskole. 9) Grundtankerne i Holbergs Erasmus Montanus. 10) Hvad kan der siges for og imod Karaktergivning i Skolerne? 11) Hvilke aandelige Rørelser betegner Overgangen fra Middelalderen til den nyere Tid? 12) En Fremstilling af de tre Hoveddigterarter. 13) Den, som er slaaet til en Skilling, bliver aldrig til en Daler. Er det sandt?

IV Kl. Øvelser i Oplæsning med Benyttelse af Borchsenius og Winkel Horns Læsebog for de mellemste og højere Klasser. I Forbindelse med litteraturhistoriske Oplysninger om Forfatterne er følgende Værker gennemgaaede: Holberg: Jean de France, Abracadabra og Erasmus Montanus; Oehlschlaeger: Helge og Dronning Margareta; Fru Gyllembourg: Extremerne; Heiberg: De uadskillelige og Recensenten og Dyret; Hertz: Amors Genistreger, Kong Renés

Datter og En Kurmethode; Chr. Winther: Ringens Indskrift; Hostrup: Mester og Lærling; Ernst von der Recke: Bertran de Born.

Svensk efter Læsebogen (Udg. 1883) Side 458—461, 476—478, 484—502.

Stilene har været følgende: 1) Et Besøg i en Købstad paa en Søndag. 2) Cricketspillet. 3) Helge. 4) Om Frugtavl og Frugtens Anvendelse. 5) De store Sandørkener paa Jordkloden. 6) Mit Hjem. 7) Fortæl om Livet i Polarlandene. 8) Hvilke Forhold i Fru Gyllembourgs Extremerne har givet denne Fortælling Navn? 9) Beskriv Stueetagen i Herlufsholms Skolebygning. 10) Hvilken Livsstilling jeg helst vilde vælge, og de Grunde, som er bestemmende for mit Valg. 11) Drøvtyggernes Bygning og Levemaade. 12) Om Jagten og dens Berettigelse. 13) Samfærdselsmidlernes Udvikling i det nittende Aarhundrede. 14) En dansk Slotsruin og de dertil knyttede historiske Minder. 15) Fuglenes Redebygning.

III Kl. Oplæsning efter Borchsenius og Winkel Horns Læsebog for de mellemste og højere Klasser. Den nordiske Mytologi er gennemgaaet efter Winkel Horn: Vore Fædres Guder. Endvidere er læst Stykker af Jammersmindet og Peder Paars; af Holbergs Komedier: Maskeraden, Henrik og Pernille, Jacob v. Thyboe og Jeppe paa Bjerget; af Ewald er læst Stykker af Balders Død og Fiskerne; af Wessel Stykker af Kærlighed uden Strømper.

En Stil hver anden Uge.

II Kl. Oplæsning efter Borchsenius og Winkel Horns danske Læsestykker. Desuden har Klassen læst Vaulundurs Saga, Saga om Vølsungerne og en

Del af H. C. Andersens Eventyr, hvoraf en Del er mundtligt genfortalt. En Time om Ugen er benyttet til Stilskrivning (Diktat, Genfortælling og Fristil).

I Kl. Øvelse i Oplæsning efter Borchsenius og Winkel Horns danske Læsestykker. Analyse efter Olaf Langes Sproglære. Nogle Digte er lærte udenad. En Stil om Ugen, afvekslende Diktat og Genfortælling.

Fbkl. Oplæsning efter E. Kellers Læsebog. Analyse efter Olaf Langes Sproglære. Nogle Digte af „Danmarks Melodier“ er lærte udenad. To Stile om Ugen, skiftevis Diktat og Genfortælling.

Fransk.

VI Kl. Baruël og Michelsen, Franske Prosastykker, S. 171—204, 230—256, 271—286. Kursorisk: Labiche Théâtre II, S. 123—399, og de 3 første Akter af Molière: Le Bourgeois Gentilhomme. Baruëls Syntaks benyttet. De sproglige: 1 Stil om Ugen og mundtlig Stil efter Giedes Stiløvelser. Matematikerne: Michelsens Stiløvelser II (til Stk. 60) og — i Forbindelse med Vm.—extemporal Gennemgang af Jules Verne: Le tour du monde en 80 jours, de 16 første Kapitler, hvilket derpaa er benyttet til Taleøvelser.

V Kl. Böttker og Höst: Franske Læsestykker S. 12—99 (for en Del extempore gennemgaaet). Kursorisk: Mérimée: Colomba i Udvalg ved Bertha v. d. Lage (136 Sider). About: Le roi des montagnes (100 Sider). Baruëls Syntaks benyttet. De sproglige: 1 Stil om Ugen og mundtlig Stil efter Arlauds mindre og større Stiløvelser. Matematikerne: Michelsens

- Stiløvelser II, 32 Stykker Extempore og Taleøvelser, se Vim.
- IV Kl. Daudet, *Lettres de mon moulin* (éd Lundehn) S. 31—65. Desuden er læst (dels kursorisk, dels statarisk) og opgives: Bruno, *Le tour de la France* S. 141—307. Baruël, *Fransk Skolegrammatik med en Del Forbigaaelser*. Pio, *Franske Ord til Udenadslæren*, Stk. 1—12.
- III Kl. Cohen og Kaper, *Franske Læsestykker for Melkl.*, S. 43—163. Kursorisk: *Choix de nouvelles modernes III (Prosateurs fr.)*, S. 16—111. Oluf Nielsen, *Fransk Grammatik med en Del Forbigaaelser*. Jungs *Stiløvelser*, Stk. 7—40, 46—56. 2—3 Stile om Maaneden, dels Diktat, dels Oversættelse af smaa Sætninger.
- II Kl. C. Michelsen, *Fransk for Mlkl.*, S. 34—67, 70—105. Oluf Nielsen, *Fransk Grammatik med en Del Forbigaaelser*. Ca. 30 Stile, væsentlig Diktat.
- I Kl. O. Jespersen, *Fransk Begynderbog*, S. 60—109. Pio, *Fransk Læsebog for Mlkl.*, S. 14—32. Efter Oluf Nielsen, *Fransk Grammatik*, er indøvet de regelmæssige og nogle uregelmæssige Verber samt Pronominer og Talord. Enkelte Diktatstile i Slutningen af Aaret.
- Fbkl. Ploetz, *Syllabaire français*, og O. Jespersen, *Fransk Begynderbog*, S. 8—51. Brugen af regelmæssige Verber og Talord er indøvet ved mundtlige og skriftlige Øvelser.

Tysk.

- V Kl. Ipsen og Bovien, *Tyske Læsestykker for de højere Klasser I*, S. 1—19, 24—90, 160—235; desuden adskillige af de mindre Digte. Nogle Stile, dels Genfortællinger, dels frie Opgaver.

- Efter Kapers Grammatik for de øverste Klasser, 2den Udg., er læst Formlæren. Som Maanedslæsning har Disciplene læst: Schiller: Wallensteins Lager, Die Piccolomini, Der Geister-scher; Goethe: Götz v. Berlichingen; E. Hoffmann: Das Fräulein v. Scuderi; P. Heyse: Die Gefangenen; K. E. Franzos: Die Hekse.
- IV Kl. Skouboe, Læsebog f. Mkl., S. 103—41, 176—201. Af Kellers Mustersammling er læst Digte af Goethe, Schiller, Schlegel og Uhland. Schillers Maria Stuart er læst dels statarisk, dels cursorisk. Som Maanedslæsning er læst: Hauff: Die Sägerin og Die Bettlerin vom Pont des arts samt Gudmes Maanedslæsning Nr. 1 og 8. Grammatik efter Ipsens Bog.
- III Kl. Ipsen og Bovien: Læsebog for Mellemlasserne 80 Sider, for største Delen extempore gennemgaaet og dernæst benyttet til Taleøvelser. Cursorisk: Gustav Freytag: Die Journalisten. Ipsens Grammatik § 138—172; af Formlæren repeteret Substantivernes og Adjektivernes Deklination. Nogle faa skriftlige Arbejder, mest Fristile. Benyttet Poensgens-Alberty: Tyske Udtryk og Vendinger.
- II Kl. Bierring og Meyer: Lærebog for Mellemlasserne, ca. 60 Sider, gennemgaaede ligesom i III Kl. Det meste af Formlæren (*ikke* de sammensatte Verber) efter Ipsen. Nogle skriftlige Arbejder (grammatiske Diktater og Besvarelse af Spørgsmaal angaaende Indholdet af det læste).
- I. Kl. Bovien og Ipsen, Læsebog for de lavere Klasser, 40 Sider, gennemgaaende som ovfr. Øvelse i Genfortælling. Ipsens Grammatik, stærke

Verber, Substantivers og Adjektivs Deklination. Nogle Diktater og grammatiske Stile.

Fbkl. Nissens Elementarbog: hele 2den Afdeling og flere af Versene. Efter Ipsens Formlære er gennemgaaet Deklinationen i Hovedtrækene og stærke og svage Verber.

Engelsk.

- VI Kl. Til Eksamen opgives: Brekkes Læsebog for Mellemklasserne S. 42—88, 99—118, 184—211, 258—283, og Selections from the writings of Lord Macaulay II, S. 7—43. O. Jespersen: Kortfattet engelsk Grammatik er benyttet.
- V Kl. Hansen og Magnussen: Læsebog for ældre Begyndere I, S. 7—66, og O. Jespersen: Læsebog for Mellemklasserne (Treasure Island) S. 1—110.
- IV Kl. O. Jespersen: Engelsk Begynderbog II, S. 59—117, med Forbigaaelse af Versene.
- III Kl. Samme Bog S. 1—63, med Forbigaaelse af Versene.

Historie.

- VI Kl. Dimittenderne opgive: Den gamle Historie efter Thriges mindre Lærebog (5. Udgave); Verdenshistorien til 1789 efter Blochs Lærebog for Realskoler, fra 1789 efter Blochs Lærebog for de lærde Skoler; Nordens Historie efter Ottosens Lærebog.
- V Kl. Den gamle Historie efter Ræders Lærebog for Gymnasier (3. Udgave), Middelalderen efter Blochs Lærebog for Realskoler og Ottosens Lærebog i Nordens Historie.

- IV Kl. Verdenshistorien efter 1789 efter Blochs Lærebog for Realskoler, det tilsvarende Afsnit af Nordens Historie efter Ottosens Lærebog.
- III Kl. Blochs Lærebog for Realskoler II, S. 1—131 (Den nyere Tid indtil den franske Revolution).
- II Kl. Ottosen og Schmidt: Lærebog i Historie I, Side 89—205 (Middelalderen indtil Kulturlivet i den kristne Middelalder).
- I Kl. Ottosen og Schmidt: Lærebog i Historie I: Oldtiden.
- Fbkl. Ottosen: Børnenes Verdenshistorie, S. 38—124.

Geografi.

- IV Kl. Dahlbergs Geografi Nr. 1.
- III Kl. Samme Bog: Indledning; Afrika, Amerika, Australien.
- II Kl. Samme Bog: Indledning; Sydeuropa, Asien.
- I Kl. Christensen, Lærebog i Geografi I: Europa, forfra til Tyskland.
- Fbkl. Samme Bog, forfra til Finland.

Naturhistorie.

- IV Kl. Lützens Lærebog i Zoologi Nr. 2 med nogle Forbigaaelser. Grønlunds Lærebog i Botanik.
- III Kl. Samme Bøger. Zoologi: fra Edderkopper Bogen ud. Botanik: fra de enkimbladede Planter Bogen ud.
- II Kl. Lützens Lærebog i Zoologi Nr. 2: fra Fiskene til Krebsdyr. Warming: Plantelivet forfra til S. 34.
- I Kl. Samme Lærebog i Zoologi: Indledning og Pattedyr. Poulsens Grundtræk af Plante-læren: 20 udvalgte Planter.
- Fbkl. Boas: Dyrerigets Naturhistorie, Fugle, Kryb-

dyr og Padder. Poulsens Grundtræk af Plante-
læren: 16 udvalgte Planter.

I alle Klasser bruges E. Tryde: Dansk Skole-
flora eller en anden Flora til Øvelse i Plantebestem-
melser.

Latin.

- VI Kl. Dimittenderne opgive: Ciceros Tale for S.
Roscius Kap. 1—5, Cato major og det læste
af Brevene. Livius 22. Bog Kap. 1—24.
Tacitus, Brickas og Thomsens Udv. Stk. VI.
Horatses Oder i Udvalg og Brevenes 1. Bog
Vergils Æneide XII Bog v. 1—80, 134—269,
887—952. Catuls 64de Digt v. 50—265. Ovids
amores I, 1, 2, 15, III, 9, tristia I, 1 og IV, 10.
Statarisk er i Aarets Løb læst: Horatses Breve
I og II, 1—2. Satirer I, 4, 6, 9, II, 5. Senecas
Breve i Gertz's Udv. S. 1—56. Ciceros Breve,
Freys Auswahl S. 69—110. Schulze: Röm.
Elegiker, Catul 1—25, Ovid 1, 2, 3, 5, 9 og
af Tacitus Stk. I, VI, XVIII, XX og XXII.
Kursorisk: Henrichsens Opgaver Part. VII,
VIII og IX. Benyttet Madvigs Sproglære,
Rafns Litteraturhistorie og Thomsens Anti-
kviteter; skrevet 1 Version om Ugen efter
Thoresens Samling af Eksamensopgaver.
- V Kl. Ciceros 4de Tale mod Verres fra Kap. 27.
Livius 21. Bog. Vergils Æneide 808 Vers
(VII, 341—562, IX, 176—449, 473—502, XII,
1—80, 134—269, 887—952). Horatses Oder
i Udv., ialt ca. 1300 Vers; af Satirerne I, 4,
6, 9, II, 1, 2, 5, 6, Kursorisk Cæsars Galler-
krig 3. og 4. Bog samt Henrichsens Opg. Part.
III, IV, VI. 1 Version om Ugen efter samme
Bog; Rafns Litteraturhistorie.

- IV Kl. Ciceros Taler pro lege Manilia (24 Kap.), pro Ligario (12 Kap.) og pro rege Dejotaro (15 Kap.). Cæsars Gallerkrig, 1. og 2. Bog. Ovids Metamorphoser efter Blochs Udvalg (6. Oplag): Verdensaldrene, Deucalion, Phaëthon, Europa samt Pyramus og Thisbe, ialt 834 Vers. Madvigs Sproglære. 1 Stil om Ugen, snart skreven hjemme, snart paa Klassen. Rasmussens Samling af Eksamensstile er benyttet. Til Eksamen opgives: Ciceros Tale pro lege Manilia samt de 6 første Kap. af Talen pro Ligario. Cæsars Gallerkrig, 1. Bog, Kap. 1—30 samt 2. Bog. Ovids Metamorphoser: Phaëthon, Europa samt Pyramus og Thisbe (512 Vers).
- III Kl. Cæsars Gallerkrig 2. Bog samt 3. Bog Kap. 1—16 inkl.; Ciceros 1. Tale mod Catilina. Forchhammers Stiløvelser Stk. 26—44; Ovids Metamorphoser: Deucalion, v. 1—156; Pyramus og Thisbe, v. 1—112; Madvigs Grammatik. 1 à 2 Stile om Ugen, den ene altid skreven paa Klassen.
- II Kl. Hauchs Lærebog i Latin, første Afdeling Stk. 130—171, anden Afdeling Stk. 1—90. 1 Skolestil om Ugen, fra Jul af ogsaa en Hjemmestil. De vigtigste syntaktiske Regler mundtlig gennemgaaede.
- I Kl. Forchhammers Læsebog indtil Fablerne og det tilsvarende af Formlæren efter Madvigs Sproglære. I den sidste Halvdel af Aaret i Reglen en Stil om Ugen, skreven paa Klassen.

Græsk.

- VI Kl. Dimittenderne opgive: Iliaden, I, III, v. 1—382 og VI samt Odysseen, VI, v. 247—331, VII, VIII, v. 1—265, XIII og XV (ialt 3216

Vers af Homer). Tregders Anthologia Graeca, 2. Udgave, 335 Vers (Hom. Hymner 3—5, Elegier 1, 3, 5, 7, 9, 13; Epigrammer 1—7, 14, 17—18; meliske Digte A, 5, 7, 10—11, 13—14, 16—18). Herodot efter Bergs Udvalg S. 19—46, 65—71 og 77—99 (ialt 154 Kap.). Xenophons Anabasis, II (*Kn. Andersen* opgiver III, 2 i Stedet for II, 5). Xenophons Memorabilia II, Kap. 3—5, 7 og 10 samt III, Kap. 6—7. Platons Apologi og Kriton. Lukian efter Gertz's Udvalg: Charon, Gudesamtalerne, 1, 3, 4, 7—9 samt Samtalerne i Havet 2—3. Deraf er i Aarets Løb læst: Iliaden, III, v. 1—382 og VI samt Odysseen XV, v. 301—557; det, der opgives af Anthologien; Herodot S. 65—71 og 77—99; Apologien og Kriton samt det, der opgives af Memorabilia og Lukian.

Benyttet Bergs Formlære, Hudes Syntax, Sechers Mythologi og Literaturhistorie. Det vigtigste af Antikviteterne er gennemgaaet mundtligt, ligeledes Kunsthistorien (i Historietimerne).

- V Kl. Iliaden, I, II, v. 1—494 III, v. 1—382 og VI samt Odysseen VII, v. 182—347 og VIII, v. 1—265 og 370—586 (ialt 2664 Vers.) Herodot efter Bergs Udvalg S. 1—4, 7—11, 14—46 (100 Kap.). Xenophons Anabasis, II. Benyttet Bergs Formlære og Hudes Syntax. Sechers græske Mythologi S. 46—98.
- IV Kl. Xenophons Anabasis II. Odysseens VII (undtagen v. 86—132) og VIII, v. 1—200. Sechers Mythologi, S. 1—46. Berg og Hudes Formlære.
- III Kl. Hudes Elementarbog. Berg og Hudes Formlære.

Oldtidskundskab.

- VI Kl. m. Den græske og romerske Kunsts Historie er gennemgaaet efter Sechers Lærebog. Rydbergs Afhandling om den meliske Afrodite. Af Oldtidslitteraturen er læst i Oversættelse: Platons Kriton og Stykker af Fædon ved Aars, Apologien ved Gertz; Plautus: Krigsfangerne og Den stortalende Soldat ved Forchhammer; enkelte Digte af Catullus, Tibullus og Horatius ved forskellige. Litteraturhistoriske Oplysninger er føjede til Læsningen.
- V Kl. m. Nogle Sange af Odysseen i Wilsters Oversættelse, en Del af Herodot 1. og 2. Bog (overs. Falkenstjerne), nogle Stykker af Thukydid 2. Bog (overs. Gertz), Digte af Tyrtaios, Pindar, Theokrit og Anakreon efter Borchsenius og Winkel Horns græske Læsestykker, Sofokles: Antigone og Kong Oidipus (ved Thor Lange), Euripides: Medeia og Hippolytus (ved Wilster). Sechers græske Litteraturhistorie er gennemgaaet med Undtagelse af Afsnittene om Filosofien.
- IV Kl. m. Af Homer ved Wilster er læst af Disciplene: Odysseen: 16., 17., Stk. af 18., 19., 21., 22., 23. og 24. med enkelte Forbigaaelser. Iliaden 1., 2., 3., 6., 7., 9., 10., 12., 16. samt med enkelte Udeladelser 17.—24. Sechers Mytologi Side 81—98.
Sofokles: Antigone ved Thor Lange.
- III Kl. m. Græsk Mytologi, Afsnittet om Guderne og om den troiske Sagnkreds. Odysseen 6—12 i Wilsters Oversættelse, nogle af Mariagers antikke Fortællinger, Apulejus: Amor og Psyche.

Matematik og Regning.

- VI Kl. Dimittenderne opgive: Jul. Petersens Aritmetik og Algebra med nogle Forbigaaelser, Geometri, Trigonometri, Stereometri og analytisk Geometri.
- V Kl. Jul. Petersens Aritmetik og Algebra, Trigonometri og analytisk Geometri til Parablen.
- IV Kl. Jul. Petersens Aritmetik og Algebra: Største fælles Faktor og mindste fælles Multiplum, Logaritmer og Rentesregning til Annuiteter. Jul. Petersens Geometri fra § 110 Bogen ud. Til mundtlig Eksamen opgives: Petersens Aritmetik og Algebra fra Potens til Annuiteter med en Del Forbigaaelser i Afsnittet om Tals Delelighed, samt Petersens Geometri.
- III Kl. Jul. Petersens Aritmetik fra Rod til Logaritmer samt største fælles Maal og mindste fælles Mængfold. Jul. Petersens Geometri § 83 til § 110. Skriftlige Øvelser mest paa Klassen.
- II Kl. Jul. Petersens Aritmetik I forfra til § 86 samt Decimalbrøk. Jul. Petersens Geometri § 71 til § 83 og repetetet forfra. Skriftlige Øvelser paa Klassen.
- I Kl. Jul. Petersens Geometri forfra til § 71. Skriftlige Øvelser paa Klassen i lette Bogstav-eksempler fra de fire Regningsarter og Ligninger af 1. Grad med een ubekendt.
- Fbkl. Forskellige Regnebøger for Mellemlasserne er benyttede til Indøvelse af Brøkgregning og Reguladetri i hele og brudne Tal.

Naturlære.

- VI Kl. Den mat.-naturv. Afdeling. Dimittenderne opgive: Petersen og Forchhammers mekaniske

Fysik og Astronomi, Petersens Elektricitetslære, Lyslære og Varmelære.

Den spr. Afd. Dimittenderne opgive: Ellingers Fysik med Forbigaaelse af de matematiske Udviklinger, Petersens og Forchhammers Astronomi.

- V Kl. Den mat.-naturv. Afdeling. Petersen og Forchhammers mekaniske Fysik forfra til Bevægelseslære, sammes Astronomi og Petersens Varmelære.

Den spr. Afd. Efter Ellingers Fysik: Vædskers og Luftarters Ligevægt, Varmelære, Magnetisme og Gnidningselektricitet. Petersens og Forchhammers Astronomi til Solen.

- IV Kl. Ellingers Fysik: Elektricitet, Magnetisme og Varmelæren fra Dampmaskinen samt faste Legemers Ligevægt og lidt af Bevægelseslæren. Det hele Pensum repeteret.
- III Kl. Ellingers Fysik: Vædskers og Luftarters Ligevægt og Varmelæren til Dampmaskinen.

Geometrisk Tegning.

- VI Kl. Planer, givne ved deres Spor. Skæring mellem Legemer og vilkaarlige Planer.
- V Kl. Projektion af de simpleste Legemer og deres Skæring ved Planer, som ere vinkelrette paa en af Projektionsplanerne.
- III Kl. De simpleste geometriske Konstruktioner.

Sang og Musik.

Hver Klasse har haft en ugentlig Undervisningstime i Sang og Nodelæsning (I og Forberedelsesklassen har dannet eet Hold), alle Klasser, med Undtagelse af III Kl., desuden en fælles ugentlig Sammensangstime. Medens Undervisningen i III Kl. væsentlig har været

af teoretisk Art, er der i de øvrige Klasser, foruden Fædrelandssange og Salmer, indstuderet 14 enstemmige Sange. 10 Disciple har ikke kunnet deltage i Sammensangen, og 4 af VI Klasse har i Aar været helt fritagne for Deltagelse i Sangundervisningen.

31 Disciple har faaet Musikundervisning, 17 i Klaver, 12 i Violin og 2 i Violoncel.

Gymnastik og Sport.

Gymnastiktimerne har som sædvanligt i Tiden fra Midten af Oktober indtil Slutningen af April været anvendte til Øvelser i Gymnastiksalen, i den øvrige Del af Aaret dels til Øvelser paa Sportspladsen — Kricket og Fodbold — dels til Badning. Gymnastikpræmier ere tildelte Kai Pal.-Müller, A. Maag og J. Kristensen af VI Kl. Ved Udgangen af forrige Skoleaar var alle Disciple Svømmere, omtrent to Trediedele Frisvømmere.

V og VI Klasse har været samlede til eet Hold i de 3 af de 4 ugentlige Timer, medens hver Klasse har haft een særlig Time; saaledes ogsaa III og IV Klasse; II Klasse har dannet et Hold for sig; I Klasse og Forberedelsesklassen har været samlede i alle Timerne.

Følgende Sportskampe har været afholdte i Aarets Løb.

1) Fodboldkamp i Birkerød med Birkerød Latin-skole den 18. Nov. 1900; Birkerød sejrede med 2 Maal mod 1.

2) Fodboldkamp paa Bogø med Bogø Realskoles Disciple den 16. Maj 1901; Herlovianerne sejrede med 10 Maal mod 3.

3) Kricketkamp paa Herlufsholm den 19. Maj 1901 med Sorø Akademis Disciple; Soranerne sejrede med 5 staaende Gærder.

Paa Skydebanen er afgivet ca. 1350 Skud til en ottedelt Skive (9 Disciple i VI Kl. 60 og 16 i V Kl. 50 Skud hver). Hver af Disciplene i VI Kl. har afgivet 60 Skud paa 150 Al. — Skydebanens Beliggenhed umuliggør Skydning paa længere Afstand — og Resultatet af Skydningen har været følgende:

	Antal Skud	Træffere.	Points.	Gennemsnits-points.
E. Permin.	60	60	409	6,81
J. Kristensen.	60	60	378	6,30
K. Pal.-Müller.	60	60	367	6,11
A. Munkeboe.	60	60	356	5,93
A. Maag.	60	59	352	5,87
G. Kiær.	60	59	334	5,57
O. Ingerslev.	60	58	328	5,46
C. Pontoppidan.	60	59	308	5,13
Kn. Andersen.	60	58	285	4,75

I V. Kl. har hver Discipel afgivet 50 Skud, 25 paa 100 Alen, 25 paa 150 Alen. — Hver Discipel i IV Kl. har afgivet 20 Skud med Salonriffel.

Elevantallet paa Snitteskolen var i Oktober, November og December Maaneder gennemsnitlig 40; 10 Disciple har haft Adgang til under Vejledning af en Snedker at benytte Skolens Høvlebænke. I den frivillige Tegneundervisning i Januar—Marts har 15 Disciple deltaget.

I Aarets Løb er Foredrag blevne holdte for Disciplene og for Stedets og Omegnens Beboere af Vinhandler Plum (Et Besøg i Amerika), cand. theol. Bredsdorff (Poul Møller), Adj. Traustedt (Menneskelegemets kunstige Omformning og Udsmykning) og af Professor P. la Cour (Newton og Verdensbygningen). For de ældre Disciple har cand. theol. Christensen fortalt om Nutidens kristelige Studenterbevægelse.

Den 20de Februar gav Havnsøe-Kvartetten en Koncert paa Festsalen.

Store-Pil.

(Af J. Baagøe.)

Store-Pil 1814.

Historie.

Dette ærverdige, gamle Træ, den største og ældste Poppel i Danmark, knytter Sagnet saa nær til

Herlufsholms Historie, at det efter dette (cfr. H. B. Melchior „Herlufsholm“ 1822 p. 401) skal være plantet af en af Skolens første Dimittender (formodentlig samtidig og ligeoverfor den plantedes i Skolegaarden en Ask, der blev fældet 1827, og i Discipelhaven en Fyr, der skal være fældet langt tidligere).

I Aaret 1560 (cfr. Den danske Vitruvius 1749 p. 194) kom daværende Rigsadmiral Herluf Trolle ved Mageskifte med Hillerødsholm og Græsede i Besiddelse af Skovkloster, som han da kaldte Herlufsholm; og i Aaret 1565 oprettedes Skolen (cfr. H. B. Melchior l. c. p. 45).

Dersom Sagnet er i Overensstemmelse med de virkelige Forhold, maa Store-Pil altsaa være plantet omkring 1570. Da der imidlertid intet avtentisk haves derom, kan Tiden for dens Fødsel vel omdisputeres, men Sandsynligheden taler dog for, at Store-Pil er omkring de 300 Aar. — H. B. Melchior siger saaledes (l. c. p. 401): „Folk, som for mere end 70 Aar siden have kendt Herlufsholm, have været enige i, at den efter Anseende havde samme Størrelse dengang“ (c. 1750) „som nu“ (1822). Endvidere (s. St. Anm. I) „Afdøde Spisemester Geisler, ansat 1750, som havde kendt Herlufsholm en Del Aar iførvejen, og afd. Professor Bernth, som blev Rektor 1755, foruden flere gamle Folk, have været enige i, at Poppelpilen ikke tilsyneladende har tiltaget i Størrelse i deres Tid.“ De ældste Afbildninger af Herlufsholm, bl. a. Den danske Vitruvius II Tab. 100, viser Store-Pil staaende i den daværende Skolegaard, som et mægtigt Træ, med en vældig Krone.

Ifølge Melchior var dens Højde paa hans Tid (1822) „mere end hundrede Fod“ (antagelig 120—130), og „Stammens Omfang 22 Fod danske Maal“. Rimeligvis har Store-Pil den Gang naaet sin største Højde,

hvorimod den fremdeles er vedbleven at tiltage i Stammeomfang. Denne angives saaledes af Professor C. V. Prytz 1884 (fremlagt Beskrivelse paa den internationale Skovbrugsudstilling i Edinburg s. A.) at være 7,63 Met. i 1,26 M. Højde over Jorden, altsaa $24\frac{1}{2}$ Fod, medens den i denne Højde nu maaler 25 Fod (og i 2 M. Højde $25\frac{1}{2}$ Fod). Træets Højde angives i 1860 (Skovrider Wind in litt.) at være 98 Fod; af Prytz (l. c.) 1884 29,8 M. = $94\frac{1}{2}$ Fod, medens Højden nu er 90 Fod. — I Aaret 1846 skriver F. C. Krebs (Mindeblade for Herloviaanere 1850 p. 23): „Den gamle Kæmpe staar der end, dog tynd er Bladepragten . . .“ Den synes derefter allerede da at være paa Retur, og „i Vinteren 1851—1852 anrettede Stormen stor Ødelæggelse paa dens Grene og Top, ligesom ogsaa Lynet senere har anrettet en Del af Ødelæggelsen paa Træet“. (C. Mossin in litt.)

I 1875 brød Stormen en af de 4 Hovedgrene af, medens en anden allerede tidligere var styrtet, og siden er der hvert Aar faldet større og mindre Grene ned.

Hvad der i væsentlig Grad har bidraget til Træets Ødelæggelse er dels, at alle Brudstumper af de svære Grene have faaet Lov at blive siddende, disse ere da ved at opfange Regnvandet Tid efter anden raadnede indvendig og have bragt Sygdom til Træets (Stammens) Indre, dels Træets Benyttelse til Urenlighed, der har dræbt nogle af Hovedrødderne, hvorved det for en Del er bleven afskaaret fra Tilførsel af Ernæringsstoffer og derved prisgivet „en Svamp, *Pholiota destruens*, der navnlig i Sydevropa optræder fordærvelig for Popler ved at gøre Partier af dem *frønnede*“ (E. Rostrop in litt.) og dels endelig de Træet mod Vest og Nord i kort Afstand omgivende gamle Murgrunde, som her have stanset Røddernes Vækst.

For nu mulig at sætte en Stopper for en videre-
gaaende og hurtig fremadskridende Ødelæggelse, og
for at bevare Store-Pil mod en snarlig Undergang,
lod Herlufsholms Forstander, Hs. Excellence Geheime-
konferensraad, Lensbaron T. Reedtz-Thott i Sæsonen
1900—1901 foretage en radikal Restavrering af Træet.

Store-Pil 1899.

Restavrering.

I Begyndelsen af Sommeren 1900 udtalte jeg i Brev til Rektor ved Herlufsholms lærde Skole, Hr. Professor Bache, at det til Herlufsholms Historie knyttede gamle Træ, Store-Pil kaldet, inden meget kort Tid, efter mit Skøn, vilde have endt sine Dage, med mindre det undergik en grundig Restavrering, der vilde være i Stand til at forøge dets Modstandskraft.

Denne Skrivelse blev af Professoren tilsendt Skolens Forstander, Hs. Excellence Geheimekonferensraad, Lensbaron Reedtz-Thott til Gaunø, for hvem jeg senere fik Lejlighed til at udtale mig nærmere om Fremgangsmaaden ved et saadant Arbejde, samt tilbød at lede det, dersom Sagen vandt Baronens Bifald. Under 4. Avgust s. A. modtog jeg en Skrivelse fra Baronen, hvori denne modtog mit Tilbud, med Tilføjende, at samtlige dermed forbundne Udgifter vilde kunne refunderes fra Herlufsholms Godskontor efter Regning.

Dagen efter tog jeg fat paa Forarbejderne ved at indlede Korrespondance med saadanne praktisk og videnskabelig uddannede Mænd, om hvem jeg kunde formode, at de sad inde med Kundskab om den Slags Foretagender; konfererede senere i København med flere af dem om Sagen, og Søndag den 7. Oktober modtog jeg, efter forudgaaet Indbydelse, Besøg af D'hr. Dr. phil. Lektor E. Rostrup, Direktør Stephan Nyeland og Bestyrer O. G. Rostrup, København, samt Skovrider Wind, Herlufsholm, for, efter Besigtigelse af Træet, at lægge en Plan til Arbejdet. Fremgangsmaaden ved Restavreringen blev da fastsat, væsentlig i Overensstemmelse med mit tidligere indgivne Forslag:

1. Der rejses et solidt Stillads omkring Træet til dets øverste Gren.

2. Alle brækkede og tørre Grene afskæres eller renskæres.
3. Alt eller saavidt muligt alt raaddent, bortskæres og udrenses, de fremkomne Hulheder fyldes med Rødler, Blaaler og Cement, mindre og fugtige Saar fyldes med Kridt.
4. Alle Snitflader og de for Bark blottede Steder bestryges med Kultjære.
5. Svage Gaffeldelinger i den forgrenede Stamme sammenholdes med isolerede Jernbaand.
6. Hovedstammen, der ved Prøveboringer har vist sig at være hul, fyldes med Jord og Ler, iblandet Sten og Skærver — eventuelt fyldes med Beton.

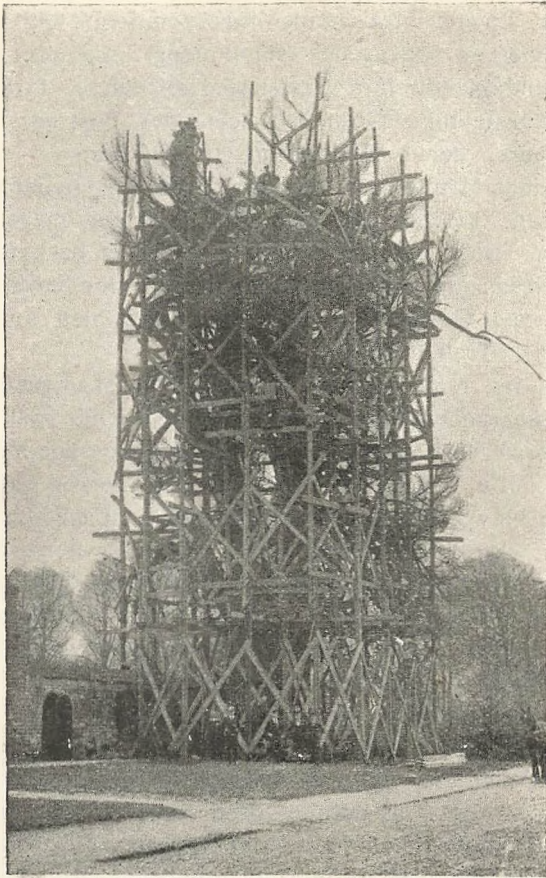
Der foretoges nu Valg af de Haandværkere, der skulde udføre de med Restavreringen forbundne Arbejder, og blev der da taget særligt Hensyn til Herlufsholms dels faste, dels alm. benyttede Kræfter.

Tømrerarbejdet blev givet til Tømrermester Chr. Aaris, Murerarbejdet til Murermester Ole Petersen, Smedearbejdet til Jernstøberne Hermansens Sønner og al Kørsel til Skovfoged Dideriksen.

Torsdag den 11. Oktober begyndte Tilkørsel af Materialet til Stilladset. Dette maatte være fritstaaende, og derfor dobbelt, da intet Søm eller Spiger turde indslaaes i Træet; og da det var nødvendigt at behandle Træet saa godt som i enhver Højde, blev Stilladset bygget i 8 Etager. Fredag den 9. November stod det færdigt og maalte da et Omfang af 124 Fod og en Højde af 80 Fod.

Restavreringen paabegyndtes samme Dag med at afsave den vestre Stammegrens Topstykke, som i den øverste Brudflade maalte ca. $1\frac{1}{2}$ Fod i Tværmaal. Naar denne Del af Arbejdet tog en forholdsvis lang Tid, havde det sin Grund i, at der maatte anvendes

Store-Pil den 9. November 1900.

en Skovsav med Betjening af 2, ofte 4 Mand for at føre den transversalt gennem Stammen, og større Længder end 20—30 Tommer kunde ikke med de til Raadighed staaende Midler behandles farefrit i denne Højde; hvert afskaaret Stykke firedes derefter

ned til Jorden. Denne Stammegren afsavedes til Grunden (ca. 20 Fod), hvor dens Snitflade maalte 3 Fod i Diameter. En anden fra samme Vinkel som denne udgaaende Stammegren nedsavedes (som Forsøg) kun indtil fuldt, om end *ganske tørt*, Træ naaedes; denne, forøvrigt den eneste tørre Gren, der bevaredes, bestrøges med Gastjære, der i Modsætning til Kultjære — efter Nyelands Udtalelse — har den Evne at gennemtrænge Veddet, medens Kultjære kun trænger meget lidt ind i Træet og danner egentlig kun et beskyttende Overtræk. (Jeg har derfor ment at kunne bevare tørt Træ ved Gastjære, medens Kultjære blev anvendt til frisk Træ).

Gren for Gren blev eftersat, de beskadigede helt bortskaarne eller nedskaarne til begyndende frisk Træ, alt fordærvet udrenset med dertil konstruerede Skrabejern, ofte i flere Fods Dybde; den derved dannede Hule blev bestrøget med Kultjære, fyldt med Ler, og, hvor Snittet var nogenlunde vertikalt, yderst belagt med Cement for at holde paa den løsere Fyld. Det kunde synes overflødigt, eller endog skadeligt, at tjære disse Huler eller, som man benævned dem, „Kratere“, da de dog fyldtes med Ler og Cement; naar det desuagtet blev gjort, skete det, fordi det af flere Grunde ikke lod sig gøre, eller dog ikke var tilraadeligt, for ikke at svække Væggenes Tykkelse alt for meget, at udhule disse store Grenrester helt ud til fuldkommen frisk Træ; der blev altsaa et lille Lag angrebet Ved mellem det hule Rum og den friske Skal, i hvilket der kunde være skjult Svampemycelier, Larver o. l., der kunde fortsætte og fuldføre Forraadnelsen; og for mulig at dræbe dem eller dog sætte en Stopper for deres videre Udvikling og Udbredelse, anbragtes Kultjæren.

Da Hensigten med at fylde disse „Kratere“ var

at udelukke enhver Mulighed for Indtrængen af Vand, der sikkert vilde bevirke en yderligere fortsat Forraadnelse, og da Ler, Cement eller et hvilket som helst Fyldmateriale ikke kan fæstnes saa absolut til levende Træ, selv med et Mellemlag af Kultjære (som derimod særdeles godt binder Cement til *tørt* Træ), at der ikke ved Sommervarmens og Solens Indtørring af Materialet vilde fremkomme smaa Revner mellem dette og Træet (Veddet), der tillod mer eller mindre Vand at trænge ind, var det nødvendigt at dække hele Snitfladen med et varigt og absolut vandtæt Stof, f. Ex. en Kapsel af et Metal, der ikke angribes af Luft eller Vand. Valget stod her imellem Aluminiumblik og Bly; det første har vel den Fordel, at det er let, men har den Fejl, at det er meget haardt, hvorimod Bly er meget blødt og lader sig derved i Overfaldet let bøje tæt ind mellem Barkfurerne, tillige er det billigere, og tyndt udhamret har det forholdsvis ikke stor Vægt; dette blev derfor foretrukket.

Efter at alle „Kraterne“ vare fyldte og Overfladen ud til Barkranden bestrøget med Kultjære, dækkedes det hele med Blyplader af 1 Millim. Tykkelse, hvis Kanter bøjedes 1 à 2 Tommer ud og nedover Saarranden, trykkedes ind i Barkfurerne og fæstnedes med nogle faa og korte galvaniserede Søm. Kun de Saarflader, der vendte nedad og saaledes ikke vare udsatte for nedsivende Vand, og de Flader, der frembød helt igennem frisk Træ, altsaa uden Udfyldning med dødt Materiale, nøjedes med Tjære, uden Blydække, for at lægge en eventuel Callusdannelse saa faa Hindringer i Vejen som mulig.

Under Arbejdet blev alle Stammeforgreningerne nøje undersøgte, og da det viste sig, at den øverste Gaffel paa den østre Stammegren var angreben, an-

lagdes et Dragbaand om denne, og da den vestre Stammegren hælder ikke ubetydeligt udad, medens den østre er næsten lodret, og der var Grund til at frygte for, at denne Divergens senere kunde blive Aarsag til en Spaltning af Grundstammen, anlagdes et meget solidt Dragbaand (4" × 2") 1 Meter over Forgreningsvinklen, hvor den vestre Grens Form afgav et fortrinligt Støttepunkt for det 940 Pd. svære Baand (Dimensionen beregnet efter den Vægt, ca. 40,000 Pd., der stillede Fordring til dets Bæreevne) og hvis Skrue-tapper gaa saa langt ind i Spændstykkerne, at Møtrikerne, naar Træet tiltager i Tykkelse, kunne løsnes, og Baandets Længde saaledes reguleres efter den; for ikke at trykke Barken og for at give en eventuel ny eller rettere forøget Veddannelse Plads til at udvikle sig, indsattes Blykiler (1" × 4") som Isolatorer mellem Baandet og Træet. Til yderligere Støtte anlagdes endnu et Dragbaand om samme Forgrening i ca. 40 Fods Højde, som tillige skulde forhindre, at den vestre Stammegren, der er noget svag, skulde kunne brække over ved det nederste Baand. Oprindeligt havde Hovedstammen delt sig i 4 Grene, hvoraf, som omtalt, en østre og en vestre nu danne Træet, medens en nordre Gren brækkede over under en Storm i Sommeren 1875 og en nordøstre allerede nogle Aar tidligere.

Brudresterne, der bleve siddende, raadnede indvendig og saa langt ned i Grundstammen, at denne, der rimeligvis allerede den Gang maa have været betydelig medtagen, blev yderligere ødelagt ved Vandets Indtrængen. Medens den østre Stammegren er tildels frisk helt igennem, er den vestre Gren i en Bredde af ca. 1 Meter (maalt udvendig), tør og barkløs fra Grunden til den øverste Top. Aarsagen hertil maa sikkert søges i, at Træets Beliggenhed i

passende Afstand fra og lige over for Kirkens Hovedindgang, samt den umiddelbart bag Træet værende gamle Brandmur, i mange Aar har fristet Kirkegængerne til utilstedelige Besøg.

I denne tørre Skål blev nu i 2 Fods Højde skaaet et Hul saa stort, at en Mand kunde krybe ind derad.

Da jeg med megen Besvær kom ind gennem den snævre Aabning og fik tændt et medbragt Lys, frembød sig for mig et mærkeligt Syn af denne mægtige Stammes Indre.

Luften derinde var ret god, da adskillige Rotter, der tog Flugten ved det uventede Besøg, havde mellem Træets store Siderødder („Tæer“) dannet for dem bekvemme Ind- og Udgange, hvorigennem der var stadig Luftcirkulation. Skønt Hulheden var saa stor, at 6—8 Mand let kunde staa derinde, var der dog ikke meget Rum til at bevæge sig i, fordi store Skillerum af mer eller mindre forraadnet Træ sprang frem fra flere Sider, navnlig den sydlige, og fordi (da Forraadnelsen maa være foregaaet meget uregelmæssigt) der hang stalaktitformede Tapper ned fra den hule Stammes Loft.

Det Spørgsmaal, jeg troede at kunne faa besvaret ved Undersøgelse af Træets Indre, nemlig om Store-Pil oprindelig havde været eet, to eller flere Træer, kom jeg dog ikke nærmere end ved Betragtning af Træets Ydre. Den Længdefure, der er synlig fra Stammegafflens Vinkel og til Foden, synes at tale for 2 Træer, sammenvoksede i en tidlig Alder. De i Stammens Indre ovenomtalt fremspringende Skillevægge kunde tyde paa flere sammenvoksede Træer. Da der, som Forholdene var, ikke kunde være Tale om Observation af Marvstraale, Aarring eller Forgreningernes Udspring, gav det Indre som sagt

ingen Oplysning, men jeg er alligevel tilbøjelig til at tro, at Store-Pil ogsaa oprindelig kun har været *et* Træ.

Denne Formodning begrundes dels i Totalindtrykket af det, da det endnu i 70—80erne stod nogenlunde præsentabelt, dels efter ældre Billeder af det, men ogsaa fordi det synes lidet troligt, at man af et saa villigt og hurtigt voksende Træ som en Poppel (som bekendt er „Store-Pil“ en Sortpoppel, *Populus nigra* L.) skulde have plantet to eller flere Træer i Hob.

Med Skrabejern og Økser begyndte nu Udrensningen af det mest forraadnede i Hulens store Rum, der viste sig kun at staa i Forbindelse med et af de ovenover liggende „Kratere“, og denne Forbindelse var endda ikke større end at netop en „Hegntraad“ kunde føres igennem.

Efter at dette ikke ringe Arbejde var udført, udgravedes „Jorden“ — Hulens forraadnede eller rettere sagt hensmuldrede Bund — for at søge efter Rødder (Træets „*punctum saliens*“), men saavel disse som al anden fast Træssubstans syntes at være fuldkommen forsvunden.

Stammen (Grundstammen), der bar hele den store Kolos, var reduceret til en stor hul Cylinder, der kun *stod*, som det syntes, i Kraft af Aldershævd.

Ved imidlertid at søge *udenom* Træet, fandtes her *overalt* Smaarødder helt ind til Stammen, hvilket jo ikke tydede paa noget stærkt udviklet Rodsystem, men som dog vidnede om, at her var en ivrig Stræben efter at søge Næring, selv i det overmaade golde Jordsmon.

Heldigvis fandtes dog enkelte store Rødder, udgaaende fra Stammens Skal, som havde deres nærførende Smaarødder i lang Afstand fra Stammen.

Ved flere Boringer indefra udefter undersøgte

Stammevæggenes Tykkelse, som fandtes gennemsnitlig at kunne bestemmes til 6—7 Tommer, naar undtages de tidligere omtalte „Skillevægge“.

Nu skulde jo det store Rum i Grundstammen fyldes, men med hvilket Materiale? Det var et særdeles vigtigt Spørgsmaal, da denne Del af Stammen er Grundpillen for hele Træet. Direktør St. Nyeland, Vilvorde, der fra første Færd havde vist Foretagendet stor Interesse, og til hvem jeg nu atter henvendte mig, raadede mig ligesom tidligere til at fylde Stammen med Jord, Ler og Sten, et Materiale, hvori de Rødder, der vilde vokse ud fra Stammens indre Vægge, kunde gro videre, indtil de havde naaet den naturlige Jordbund, og da udbrede sig der; de vilde efter Direktørens Mening tilføre Træet Næring, og senere støtte det. Denne Teori er under almindelige Forhold i og for sig rigtig; dels er Fænomenet *set* hos gamle Skovtræer, tillige hos Pil og Frugttræer, men ogsaa selve Store-Pil kunde vidne herom; thi alle tilbageværende Rester af tidligere afbrudte Grene — hvis ved Forraadnelse frembragte Hulheder tildels vare fyldte med Jord, dannet af formuldet Træstof, nedfaldne forraadnede Blade og det af Blæsten ophvirvlede Støv — havde fra den endnu friske Skal skudt Rødder, der undertiden helt havde fyldt det indskrænkede Rum. Naar jeg desuagtet valgte et andet Fyldmateriale, var det, fordi Forholdene her ved nærmere Undersøgelse havde vist sig at være anderledes end tidligere antaget, og fordi det Princip, der var fulgt under hele Planen: en saavidt mulig fuldstændig Udelukkelse af Lufts og Vands Indtrængen gennem Aabninger i Stammen, samtidig vilde (iflg. M. Traustedt, in coll.) forhindre Roddannelse fra Stammens Indersider; et Fænomen, der iøvrigt (if. Prof. Prytz, in litt.) kun kan finde Sted, hvor der er Callusdannelse, hvad her, i det lukkede

Rum, ikke var muligt. En Røddannelse maatte under disse Forhold derfor anses for mer end tvivlsom.

Men hertil kom endnu en anden og meget vigtig Omstændighed: Grundstammen, der som omtalt havde vist sig at bestaa af en forholdsvis tynd Skal, krævede nødvendig en endog meget solid Afstivning for at bære den 30—40,000 Pd. vægtige Overdel. (Et Kompromis, foreslaaet af Nyeland, at støbe en Betonsøjle i den hule Stammes Midte, og da udfylde det øvrige Rum med Jord, umuliggjordes ved den meget smalle og skraatløbende Kanal til Fyldmaterialets Indførelse ovenfra.)

Jeg vendte derfor efter grundig Overvejelse tilbage til min første Tanke, at fylde hele det hule Rum med Beton.

Da altsaa Stammens Indre saa nogenlunde var rensat, uden at kompromittere det friske Ved, og Bunden udgravet i 3 Fods Dybde, undersøgtes Periferien (Bunden under Stammeskallen), og hvor friske Rødder ikke forhindrede det, blev radiært under denne anlagt Kanaler 3 Fod dybe, 3 Fod lange og 2 Fod brede, med Mellemrum mellem hver Kanal af 2—3 Fod, der bleve staaende urørte; dels var det ikke tilraadeligt at undergrave hele Kredsen, og dels maatte der ikke lægges Hindringer i Vejen for de friske Rødders videre Udvikling og Vækst (for at befordre denne i den mellem Kanalerne liggende Jord, forbedredes Jorden senere ved at tilføre den *fed* Jord og Ler). Saasnart en Kanal var udgravet, fyldtes den med Beton, og ved saaledes at anlægge og fylde 5 Kanaler i nogenlunde lige Afstand fra hverandre, blev der dannet en fast Fod for Stammecylinderen.

For yderligere at afstive Stammen, der mod Vest har en noget skraat udadhældende Stilling, indsattes en Jernbjælke (Jernbaneskinne) 12 Fod lang, og i

Forvejen saaledes vinkelbøjet, at det kortere Ben, Foden, indstøbtes i den under Stammens Hældning værende Kanal, medens det andet, længere, Ben indtog en skraa Stilling i Stammen modsat Hældningen, dog saaledes at Jernet ikke kom i Kontakt med Træet, men i 6—8 Tommers Afstand fra dets Inder-side. Ligeledes indsattes en anden 12 Fods Jernbjælke i den østre Del af Stammen, naende op i dennes tilsvarende Stammegren.

Der fyldtes nu Beton ($1 \times 4 \times 8$) i Stammen, saavidt en Mand kunde arbejde derinde, derefter lukkedes den udskaarne Aabning. Ved at udbore Passagen fra det nederste „Krater“ paa den østre Stammegren og derefter opmejsle Borehullet dannedes en Kanal, hvorigennem Betonen kunde fyldes i Hovedstammens øvre Hulrum; i samme Anledning udsavedes et Hul i den vestre Stammegrens tidligere omtalte tørre Del. Da begge disse Adgange til den hule Grundstamme laa oven over Grenvinklen, er det sandsynligt, at Betonen, der nu danner en fast Stenmasse fra Foden gennem Grundstammen og noget op i begge Stammegrenene, vil afgive en overordentlig solid Støtte for Træet. „Krateret“ blev tjæret, fyldt med Ler og Cement og dækket med Bly; Indgangs-aabningerne lukkedes med Cement og bleve tilligemed den øvrige tørre og barkløse Del af Stammen bestrøgne med Kultjære.

Hermed sluttedes, Lørdag den 22. December, Middag Kl. 12, den egentlige Restavrering af Store-Pil, og samtidig borttoges den sidste Stolpe af det mægtige Stillads, der iøvrigt var nedtaget lidt efter lidt, eftersom Arbejdet skred frem fra den øverste Top til Træets Grund.

Frosten, der begyndte i Juledagene og vedvarede til Slutningen af Februar, lagde Hindringer i Vejen

Store-Pil 1901. Set fra Nord.

for ethvert Jordarbejde, herunder tillige Indhegningen; en saadan var nødvendig, dels for at forhindre Folk i at mishandle Træet yderligere og dels for at undgaa, at Jorden, der nu er bleven ophakket og gødet omkring Stammen, hvor der overalt viste sig Smaarødder, skulde blive trampet fast, og derved danne en Skorpe, gennem hvilken Luft og Regnvand ikke vilde formaa at trænge ned til Rødderne.

Den 9. Marts paabegyndtes Opsætning af et Stakit, 3 Fod højt og 96 Fod i løbende Længde omkring Træet, med 2 Laager, hvoraf den ene giver Adgang til Økonomens Køkkenhave og den anden til Pladsen omkring Træet; Stolperne ere af Eg, det øvrige af Fyr.

Allerede i Efteraaret var det Stengærde borttaget, som dannede Skellet mellem Køkkenhaven og Plænen omkring Træet, fordi det formodedes at virke hindrende for Rodvæksten, og ved Nedsætning af Stakitstolperne mellem den gamle Mur og Vejen stødte man paa Grundstenene til den nordre Mur, der havde været en integrerende Del af den solide Indhegning, der foruden Kirken, Klosterbygningen og Rektorboligen, i sin Tid indsluttede Skolegaarden. Muren nedreves 1812 under Geheimeraad Kaas' Forstanderskab for at give Plads for den nuværende Hovedindkørsel til Herlufsholm, ad „Nyvej“ (Albert Leth: Herlufsholms Historie 1865 p. 257). Disse Grundsten, der laa 1 Fod under Jorden og i indtil 4 Fods Dybde, dannede en næsten uigennembrydelig Hindring for Rødsystemets Udbredelse, de fjernedes derfor, og den derved fremkomne Grav fyldtes med Jord, Ler og Gødning. Ligeledes borttoges nogle af de Grundsten, hvorpaa den endnu staaende vestre Mur hviler, saa at Rødderne ogsaa ad denne Kant kunne have frit Vokseterrain.

Da Undergrunden er meget mager og væsentlig bestaar af Grus og Brokker, blev i indbyrdes lige Afstand mellem Stakittet og Træet nedsat 18 Rør, hvert Rør bestaaende af 2 og 2 over hinanden stillede 6 Tommer Drainrør, hvorved Luft og Nedbør kan komme ned i Grunden, og ved at nedhælde dels Vand og dels Aile 1 à 2 Gange om Maaneden, vil antagelig de nedre Lag gøres saa tiltrækkende for de for en Del nydannede Rødder, at de vil søge herved.

Sluttelig blev Stakittet malet, og da Tiden for

Disciplenes Langboldspil ophørte, blev de paa den Side af Vejen værende Græsplæner, der tildels vare ødelagte under Restavrerings-Arbejdet, gødede, gravede og til-saaede med perennerende Plænegræs, hvormed de sidste Arbejder for at give den gamle historiske Kæmpe en sorgløs Alderdom afsluttedes. Men for at ikke det hele Arbejde skal være spildt, er det nødvendigt at pleje den, dels ved jevnlig at tilføre Rødderne Ernæringsstof, hvor dette kan ske uden at skade dem, og dels

Store-Pil 1901. Set fra Sydøst.

ved hvert 5te Aar at løsne Jernbaandene og flytte Isolatorerne, et Arbejde, der let kan udføres ad Stige.

Store-Pil er ofte besunget af Disciple fra Herlufsholm, bl. a. af Fr. Krebs 1846, af Chr. Zahle 1861 og af Fr. Bauditz 1865 (cfr. Herlovianersamfundets Visebog 1872 p. 21—24). Denne sidste skriver: „End mange Sekler kan henrulle, før gamle Store-Pil forgaar“.

Forhaabentlig vil det Arbejde, der nu er gjort ved den, hjælpe til, at dette kan gaa i Opfyldelse, saa Store-Pil endnu i mange Aar kan staa til Glæde for dem, der i vekslende Slægtled har et godt og hyggeligt Hjem paa Herlufsholm.

Næstved den 23. Maj 1901.

J. Baagøe.

Stipendierne.

I Skoleaaret 1900—1901 har Gratistpladserne og Skolens andre Stipendier været fordelte saaledes:

Stiftelsens Gratistpladser (fuldstændig Fritagelse for Kontingent): *C. Pontoppidan, J. Kristensen, P. Helms, F. Wilde, A. Hansen, H. Paludan-Müller, J. Thestrup, H. Møller, P. Buch, H. Dorph, C. Plesner, G. Mackeprang, C. R. Andersen, E. Carstens, P. Dorph, S. Ewaldsen og A. Tuxen.*

De Resenske Gratistpladser: *O. Ingerslev og K. Andersen.*

Den Rønnenkampske Gratistplads: *H. Jepsen.*

Stiftelsens halve Gratistpladser: *K. Paludan-Müller, A. Munkeboe, V. Ingerslev, F. Schousboe, V. Loft, T. Knuhtsen, K. H. Andersen, E. Hartvig, K. Kring, L. Carstens og E. Holm.*

De to Universitetsstipendier (hvert paa 300 Kr. udbetalt i tre halvårlige Portioner): *Studerterne J. Franck og C. Fabricius.*

De to Meyerske Eksamenspræmier (hver paa 60 Kr.): *P. Helms og K. H. Andersen.*)*

Det grevelig Moltkeske Skolestipendium for kgl. Embedsmænds Sønner (4 Portioner paa 51 Kr. halvårlig): *K. Andersen, P. Helms, F. Schousboe og P. Dorph.*

*) En mindre Bogpræmie tilkendtes efter Aarsprøven Disciplene *E. Hansen, P. Dorph, L. Carstens, E. Holm og A. Kring.*

Det grevelig Moltkeske Universitetsstipendium har været tildelt Studenterne *A. Königsfeldt* og *K. Skårup*, begge med en større Portion (102 Kr. halv-aarlig).

Overlærer *Albert Leths Legat* (bortgives af Herlovianersamfundet): Student *B. Hage*.

P. E. Rosenørns Legat (74 Kr. 67 Øre): *S. Ewaldsen*.

A. V. Brorsons Mindelegat (35 Kr. halvaarlig): *F. Schousboe*.

H. B. Melchiors Mindelegat (35 Kr. halvaarlig): *H. Fabricius*.

B. N. Kyndes Legat Nr 4 (4 Kr.): *S. Ewaldsen*.

Provst *H. L. Lunds Legat* (100 Kr. halvaarlig): *V. Schousboe*.

Rejsestipendiets Fond, som dannes af ledige Portioner af det grevelig Moltkeske Universitetsstipendium, beløb sig den 1. Januar 1901 til 142 Kr. 10 Øre.

Det Rønnenkampske Boglegat er indtil videre til-lagt Askov Højskole.

Ansøgning om Gratistpladser maa indgives til Stiftelsens Forstander inden hvert Aars 1. August.

De videnskabelige Samlinger.

Den naturhistoriske Samling.

I Skoleaaret 1900—1901 er anskaffet:

En Perlehøne

Fire Kasser med danske Sommerfugle.

Samlingen har modtaget følgende Gaver:

En Hornsval (Discipel K. Ohrt).

Et Albatroshoved (Discipel J. Prip).

Forskellige Krybdyr (Discipel K. Petersen).

En afrikansk Jordleguan (Discipel K. Wolff-Sneedorff).

Desuden mindre Gaver af Disciplene P. Wilde, C. Tauson, H. Fabricius, A. Moltke, A. Permin, F. Tutein o. fl.

Den botaniske Have.

har modtaget Gaver fra Overgartner Friederichsen (Universitetets botaniske Have i København).

Den fysiske Samling.

Til Samlingen er anskaffet:

1 Glasskab.

1 Zirkonplade.

1 hydraulisk Vædder.

1 Stativ til Røntgenrør.

1 Zicklersk Rør.

1 Leckersk Rør.

1 Farvetermoskop.

- 6 Kupronelementer.
- 4 store Messingplader til Forsøg med elektriske Svingninger.
- 5 Tørelementer.
- 12 store Zinkcylindre.
- 1 Reostat.
- 1 stort Glasrør til at pumpe lufttomt.
- Kobbertraad.
- Fotografiske Plader.
- Adskillige Glassager og Syrer m. m.

Skolebiblioteket

er siden Maj Maaned f. A. blevet forøget med følgende Bøger og literære Hjælpemidler; de med † mærkede er tilsendte Skolen fra Ministeriet; * betegner Gaver fra private.

- † Aarvog for Kbh.s Universitet, den polyt. Lærestanstalt og Kommunitetet for 1898—99, udg. af *H. Matzen*. Kbh. 1900. 4.
- Aarbøger for nord. Oldkyndighed og Historie. Kbh. 1900—1. Forts. *Aggersborg, P.*, Kristelig Livsbelysning. Kbh. 1900.
- † Alfabetisk Sagregister til Aarbøgerne for Kbh.s Universitet etc. for Aar. 1895—98. Kbh. 1899. 4.
- Almond, H. H.*, Christ the Protestant and other sermons. Edinburgh and London 1899.
- Andersen, F. V.*, Til Forsvar for J. P. Mynsters Eftermæle. Kbh. 1881. Arkiv før nord. filologi. Lund 1900—1. Forts.
- Ausgewählte Briefe aus ciceronischer Zeit. Herausgeg. von *C. Baidt*. Kommentar. 2. H. Lpz. 1900.
- Bang, G.*, Kapitalismens Gennembrud. 1. H. Kbh. 1901.
- Barnett, P. A.*, Teaching and organisation with special reference to secondary schools. London 1897.
- Barth, S. C.*, Livserindringer. Præstø 1900. Forf. Portr.
- Beck, V.*, Erindringer fra mit Liv. Kbh. 1901. Forf. Portr.
- Begtrup, H.*, N. F. S. Grundtvig som Bibelkristen. Kbh. 1900.
- —, N. F. S. Grundtvigs kirkelige Syn 1825. Kbh. 1901.
- * Beretning om Herloviaaner-Samfundets Virksomhed i Aaret 1900. Kbh. 1901.
- * *Berg, A.*, Bidrag til Kundskab om Færøerne. Nykjøb. p. Sj. 1889.
- Berlingske polit. og Avertissementstidende. Kbh. 1900—1. Fol. Forts.
- Bernstorffs Eftermæle. Samling af Amindelsesskrifter m. m. ved *R. Nyerup*. Kbh. 1799—1800. 2 Bd.
- Beskrivelse om Erchebiscop udi Lund, Jens Grand. Udg. af *Arild Huitfeldt*. Kbh. 1599. 4.
- Biering, H.*, Roms Oldtidshistorie. Kbh. 1900. Fig. Portr.

- Bjørnson, B.*, Laboremus. Kbh. 1901.
- Boutroux, É.*, Pascal. Paris 1900. Portr.
- Breve fra *Jane Welsh Carlyle*. Indledede og overs. af *M. Pingel*. Kbh. 1901.
- Bruun, C.*, Kjøbenhavn. Efter Forf.s Død fortsat af *P. Munch*. 47.—50. H. Kbh. 1900—1. Fig. (Slutning).
- , *D.*, Afrika, dets Opdagelse, Erobring og Kolonisation. 45.—60. H. Kbh. 1900—1. 4. Fig. Tvl. Portr. (Slutning).
- Buhl, F.*, Psalmerne, oversatte og fortolkede. 11.—12. H. Kbh. 1900. (Slutning).
- Bundesen, P. C.*, Mindeskrift om Slaget paa Reden. Særtryk. Kbh. 1901. Tvl.
- Butler, H. M.*, Public school sermons. London 1899.
- Byrde, R. A.*, High aims at school. School sermons. London 1899.
- Bøgh, N.*, Christian Winther. Et Livsbillede. II. Kbh. 1900.
- Bøving-Petersen, J. O.*, og *W. Dreyer*, Vor Klodes Dyr. 12.—31. H. Kbh. 1900—1. 4. Fig. Tvl.
- Christensen, C. C.*, og *H. Lassen*, Europa. 31.—34. H. Kbh. 1900. Fig. Tvl.
- Christiansens zoologiske Album*. 26.—30. H. Kbh. 1900. Tværfolio. Fig. (Slutning).
- Clausen, J.*, Skandinavismen. Kbh. 1900.
- Cookson, C.*, Essays on secondary education. Oxford 1898.
- Cust, L.*, A history of Eton college. London 1899. Tvl. Portr.
- Dalhoff, N.*, Gak hen og gør du ligesaa! En Vejledning i praktisk Kristendom. Odense 1900.
- Damkier, O.*, Gejstlig Stat. Kbh. 1900. 4.
- Dania. Tidsskrift for dansk Sprog og Literatur samt Folkeminder. Kbh. 1900—1. Forts.
- Danmarks Adels Aarbog. Udg. af *H. R. Hiort-Lorenzen* og *A. Thiset*. 1.—15. Aarg. Kbh. 1884—98. 15 Bd. Fig. Tvl. Portr.
- Danmarks gamle Folkeviser. Danske Ridderviser, udg. af *A. Olrik*. 2. Bd. 2. H. Kbh. 1900. 4.
- † Danmarks zoologiske Undersøgelse. 1. Række. Nr. 8. Kbh. 1900. Tvl.
- Danmarks Kultur ved Aar 1900. 6.—15. H. Kbh. 1900—1. Fig. Portr.
- Danmarks Riges Historie. 73.—94. H. Kbh. 1900—1. Fig. Tvl. Portr.
- † Danmarks Statistik. Statistisk Tabelværk. 5. Række. Lit. B. Nr. 2; Lit. D. Nr. 4—5. Kbh. 1899—1900. 3 Bd. 4.
- † — statistiske Meddelelser. 4. Række. 4.—7. Bd. Kbh. 1898—1900. 4 Bd.
- Dansk biografisk Lexikon. Udg. af *C. F. Bricka*. 107.—114. H. Kbh. 1900—1.
- Dansk Kirketidende. Kbh. 1900—1. Forts.
- Dansk Missions-Blad. Kbh. 1900—1. Forts.
- Danske Magazin. 5. Række. 4. Bd. 3. H. Kbh. 1900. 4.
- Den danske Højskole. Et Tidsskrift, udg. af *H. Begtrup*. Kbh. 1900—1. Forts.
- Deutsche Rundschau. Berlin 1900—1. Forts.
- Dictionnaire général de la langue française par *A. Hatzfeld* et *Darmesteter*. 29.—32. fasc. Paris. U. A. (Slutning).

- Die neueren Sprachen Zeitschrift für den neusprachlichen Unterricht. Marburg 1900—1. Forts.
- Diétrichson, L.*, Svundne Tider. II. Fra Upsala til Rom. 1859—62. Krist. 1899. Fig. Tvl. Portr.
- Dolleris, A.*, Johannes Ewald. En historisk Digting. Kbh. 1900. Fig.
- * *Drechsel, C. F.*, Oversigt over vore Saltvandsfiskerier. Kbh. 1890. 4. Fig. Tvl. Kort.
- † *Dreyer, G.*, Difterigiftens Toxoner. Kbh. 1900. Tvl.
- * *Eibe, Thyra*, Plangeometri med 450 Opgaver. Kbh. 1900. Fig.
- * *Elberling, C.*, Til Læserne af mit Skrift: Et og Andet om Aladdin. Kbh. 1900.
- En dansk Højskolemand. Breve og Foredrag af *Chr. Nielsen*. Udg. af *L. C. Nielsen*. Kbh. 1900. Tvl. Forf. Portr.
- Ernst, L.*, Forelæsninger over mekanisk Varmetheori. U. S. 1895. 4. Fig. [Hektograferet].
- —, Elektroteknik. 1. Del. 1898. 4. Fig. [Hektograferet].
- —, Kortfattet Lyd- og Lyslære. U. S. 1895. Fig. [Hektograferet].
- —, Lærebog i Elektricitet og Magnetisme. Kbh. 1897. Fig.
- Erslev, K.*, Erik af Pommern. Kbh. 1901.
- Fabricius, A.*, Danmark, Preussen og Bismarck. Helsingør 1900.
- Feilberg, H. F.*, Bidrag til en Ordbog over jyske Almuesmål. 18. H. Kbh. 1900.
- Findlay, J. J.*, Arnold of Rugby. Cambridge 1898.
- Flensborg Avis. Flensborg 1900—1. Fol. Forts.
- Folkenes Historie. 5.—25. H. Kbh. 1900—1. Fig. Tvl. Portr.
- Forchhammer, G.*, Exposé des principes de l'articulation. Copenh. 1900. Fig.
- Fra Arkiv og Museum. Studier og Aktstykker vedkommende de danske Østifters Historie og Topografi. Kbh. 1900—1. Forts. Frem. Kbh. 1900—1. 4. Forts.
- Gaardboe, A.*, De sidste Natmandsfolk i Vendsyssel. Aarhus 1900.
- Gertz, M. C.*, Sokrates i Fængslet og Sokrates's Død. Overs. efter Platons Dialoger Kriton og Faidon. Kbh. 1900. Tvl.
- Giøe, M.*, Liig-Tale over Niels Juel til Taasing, som blev holdt 1697; nu til Trykken befordret af *C. P. Rothe*. U. S. 1753.
- Grimm, J. u. W.*, Deutsches Wörterbuch. 10. Bd. 4.—6. Lief. Lpz. 1900—1. 4.
- Grundtvig, N. F. S.*, Ved C. E. Rotwitts Ligbegængelse. Kbh. 1860.
- Hafstrøm, S. M.*, Fra Horsens Tugthus. 12 Aars Iagttagelser. Aarhus 1900.
- Halvorsen, J. B.*, Norsk Forfatter-Lexikon. 1814—1880. 53. H. Krist. 1900.
- Hansen, H. J.*, Danmarks Stilling og Tilstand. I. Stormagterne og Danmark. II. Det kgl. danske Videnskabs Selskab. III. Kbh.s Universitet. Kbh. 1900—1. 3 Bd.
- —, *O.*, Ny-Islandsk Lyrik. Oversætt. og Studier. Kbh. 1901.
- Hansêraks* Dagbog om de hedenske Østgrønlandere i Aarene 1884—85. Overs. og forklaret af *S. Rink*. Kbh. 1900. Kort. Forf. Portr.
- Harnack, A.*, Lehrbuch der Dogmengeschichte. 3. verbess. Aufl. Freiburg i. B. u. Lpz. 1894—97. 3 Bd.

- Harnack, A.*, Kristendommens Væsen. Overs. ved *E. Lehmann*. Kbh. 1900.
- Hauch, L. A.*, og *A. Oppermann*, Haandbog i Skovbrug. 9.—11. H. Kbh. 1900—1. Fig.
- Hedin, S.*, En Færd gennem Asien. 17.—20. H. Kbh. 1900. Fig. Tvl. (Slutning).
- Hegevisch*, Rede zum Andenken des Grafen A. P. v. Bernstorff. Kiel 1797.
- Hielmstjerne, H.*, Udkast til en Lov-Tale over J. L. Holstein. Kbh. 1766.
- Hildebrand, H.*, Sveriges medeltid. 3. delen. III. Stockh. 1900. Fig.
- Holbergs* Komødier, udg. af *J. Martensen*. 7. Bd. Kbh. 1900.
- Holm, A.*, Lübeck. Bielefeld u. Lpz. 1900. Fig. Tvl.
- Hübner, M.*, Sørge-Tale over Greven af Bernstorff. Kbh. 1772.
- [*Høegh*], Grev A. P. Bernstorffs Jordefærd, erindret i Gientofte Kirke. Kbh. 1797.
- Høffding, H.*, Religionsfilosofi. Kbh. 1901.
- Illustreret Verdens-Litteraturhistorie. Udg. af *J. Clausen*. 27.—33. H. Kbh. 1900—1. Fig. Portr.
- † Indbydelsesskrifter til de off. Examinere i danske Skoler. 1900. 40 Bd.
- † — i norske Skoler. 1899. 20 Bd.
- † — i svenske Skoler. 1900. 49 Bd. 4. (eller 8.).
- Jacobsen, A. C.*, I Baad langs Grønlands Østkyst. Kbh. 1900. Tvl.
- Jakobsen, J.*, Færøske Folkesagn og Æventyr. 3. H. Kbh. 1900.
- Jensen, J. M.*, Et Vendelbomåls Lyd- og Formlære. 3. H. Kbh. 1900.
- , *N. P.*, Den skaanske Krig 1675—79. Kbh. 1900. Kort.
- Jørgensen, A. D.*, En Redegørelse for min Udvikling og mit Forfatter-skab. Kbh. 1901. Fig. Portr.
- , *J.*, Vor Frue af Danmark. Kbh. 1900.
- , —, En Apostel. Kbh. 1900.
- , *J. A.*, Bornholms Historie. 1.—7. H. Rønne 1900—1.
- Kaalund, H. V.*, Samlede Digte. Udg. af *O. Boichsenius*. Kbh. 1898.
- Kalkar, O.*, Ordbog til det ældre danske Sprog (1300—1700). 30.—31. H. Kbh. 1900.
- Kirkehistoriske Samlinger. Kbh. 1900—1. Forts.
- Kirke-Leksikon for Norden. Udg. af *F. Nielsen*. 20.—22. H. Kbh. 1900—1.
- * *Kier, C.*, Edictus Rotari. Studier vedrør. Langobardernes Nationalitet. Aarhus 1898.
- * — —, Dansk og langobardisk Arveret. Aarhus 1901.
- Kgl. dansk Hof- og Statskalender for Aaret 1901. Kbh. 1901.
- Kofoed Hansen*, Ved Laurids Skaus Jordefærd. Haderslev 1864.
- † Kort Udsigt over det philol.-histor. Samfunds Virksomhed 1894—99. Kbh. 1900.
- Krøniker fra Valdemarernes Tid, overs. af *J. Olrik*. 2.—3. H. Kbh. 1900—1.
- Kunst. Organ for literære og kunstneriske Interesser i Danmark og Norge. Kbh. 1900—1. 4. Forts.
- Künstler-Monographien, herausgeg. von *H. Knackfuss*. XLV. Liebermann. XLVI. Thoma. XLVII. Wereschtschagin. XLVIII. F. A. v. Kaulbach. XLIX. Tintoretto. L. Leibl. LI. Ph. Veit. LII. Verocchio. Bielefeld u. Lpz. 1900—1. 8 Bd. Fig. Tvl. Portr.
- La Cour, P.*, Forsøgsmøllen. Kbh. 1900. Fig. Tvl.

- La Cour, P.*, og *J. Appel*, Historisk Fysik. 31.—33. H. Kbh. 1900—1. Fig. Portr.
- Lange, J.*, Udvalgte Skrifter. Udg. af *G. Brandes* og *P. Købke*. 1.—7. H. Kbh. 1900—1. Fig.
- Larsen, A. C.*, Profeten Jesaja. Oversat og forklaret for Lægfolk. Kbh. 1900.
- , *K*, Vort Folk i 64. Kbh. 1900. Fig. Portr.
- * *Lembcke, J. C.*, Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark. Et Tilbageblik paa 25 Aars Virksomhed. Kbh. 1900.
- Le Roy, E.*, *Jacquou le croquant*. 3. éd. Paris. U. A.
- Levertin, O.*, Magistrarne i Osterås. Stockh. 1900. Fig.
- L'exposition 1900 par l'image*. 6.—10. H. Paris 1900—1. Fig. Tvl.
- Liigprædicken offver Sille Tønnsidatter Balckenburg, Dr. Jesper Brockmands Effterleffverske, aff *E. Olai Tormio*. Kbh. 1661. 4.
- — Bispinde Margrete Bang, Biscop Erich Monraths Frue, af *E. Mogensen Grave*. Kbh. 1702. Fol.
- — Fru Karene Banner ved *H. Pouelsen Resen*. Kbh. [1616].
- — Friderick Barnewitz til Rubierggaard af *Lauritz Jacobsøn H.* Kbh. 1655. 4.
- — Dr. Oluf Borch af *J. A. Bornemann*. Kbh. 1696. 4.
- — Claus Daa, Danmarckis Riges Admiral, aff *Hans Michelssøn*. Kbh. [1641]. 4.
- — Fru Karine Gyldenstiern aff *M. Jenssøn Medelfar*. Kbh. [1628]. 4.
- — Dr. Peter Jespersøn, Kgl. Maj. Confessionarius og Hoff-Prædikant, af *Christen Willumsøn Worm*. Kbh. 1718. Tvl. Portr.
- — Niels Kaas, Kgl. Maj. Cantzeler, aff *P. Jenssøn Vinstrup*. Kbh. 1594.
- — Magnus Lützou aff *J. Pedersøn Munck*. Odense 1693. 4.
- — Birgitte Ottens-Daatter aff *L. Christensen Wellejo*. Kbh. 1666.
- — Dr. Hans Povelssøn Resen, Superintendent, aff *Niels Povelssøn*. Kbh. 1639. 4.
- — Thomas Brodersen Rissbrig, Borgemester, aff *L. Christensen Wellejo*. Kbh. 1666.
- — Fru Birgitte Rosenkrantz til Krenckerup aff *M. Henrichsøn*. Kbh. 1679. 4.
- — Fru Christine Rosenkrantz ved *N. Lauritzsøn [Arctander]*. Kbh. 1600.
- — Jørgen oc Otte Rosenkrantz aff *J. Lauritzsøn [Zeuthenius]*. Kbh. 1608.
- — Fru Elisabeth Resensparre ved *H. Pouelsen Resen*. Kbh. [1628].
- — Fru Mette Rud aff *Matz Jenssøn*. Kbh. [1632]. 4.
- — Christopher Lauritzsøn Seefeld aff *N. Lauritzsøn Arctander*. Kbh. 1614. 4.
- — P. C. v. Stemann. Af *P. C. Tillisch*. 1855. [Manuskript].

- Liigprædicken offerer Dr. Hans Svane, Ercke-Biscop, aff *J. Faber*. Kbh. 1676. 4.
- — Herluff Trolle aff *N. Hemningsøn*. Kbh. [1572].
- — Hack Holgerssøn Ulstand aff *P. Jenssøn Winstrup*. Kbh. 1595.
- — Axel Urop, Kgl. Maj. Riigs- Geheime- oc Justitz- Raad, af *H. Sæfrenssøn Leth*. Kbh. 1672. 4.
- — Jørgen Wind, Danmarckis Riges Admiral, aff *Casp. Er. Brochmand*. Kbh. 1645. 4.
- Literarisches Centralblatt für Deutschland. Lpz. 1900—1. 4. Forts.
- Love og Anordninger samt Reskripter m. m., Supplement til den efter Indenrigsminist. Foranstaltning udg. Samling. 18. H. V—VII. Kbh. 1900—1.
- Lugubres narrationes duæ de obitu Nicolai Caas, magni Daniæ cancellarii etc. Lips. 1594. 4.
- Lund, E. F. S.*, Danske malede Portræter. 1. Bd. 5.—8. H.; 2. Bd. 5.—8. H.; 6. Bd. 1. H.; 7. Bd. 1. H. Kbh. 1900. 4. Fig. Tvl.
- , *O.*, Smaabilleder fra Helsingør 1800—1830. Udg. ved *O. Geismar*. Kbh. 1900.
- , *T.*, Sundhedsbegreber i Norden i det 16. Aarhundrede. Kbh. 1900. Forf. Portr.
- Lübke, W.*, Kunsthistorien. 3. danske Udg. (ved *F. Beckett*). 42.—50. H. Kbh. 1900—1. 4. Fig. Tvl.
- Mackeprang, M.*, Dansk Købstadstyrelse. Kbh. 1900.
- Madsen, A. P.*, Gravhøje og Gravfund fra Stenalderen i Danmark. Ny Række. 2. Bd. 4.—6. H. Kbh. 1900. Fol. Tvl.
- Malling, V.*, Fra Holberg til Chr. Richardt. En Litteraturhistorie i Biografier. 1. Halvbind. Aarhus 1900.
- Mariager, P.*, Antike Fortællinger. Kbh. 1900. 2 Bd. Fig.
- Martensen, H.*, Prædiken, holdt i Christiansborg Slotskirke Søndagen før Biskop Mynsters Jordefærd. Kbh. 1854.
- † Meddelelser fra det norske Rigsarkiv. 2. Bd. 1. H. Krist. 1900.
- † — om Grønland. 24. H. med et farvetrykt Bilag. Kbh. 1901. Tvl.
- Meyers Fremmedordbog*. 7. Udg. 17.—26. H. Kbh. 1900—1.
- Molière, Oeuvres*. Nouv. éd. par *E. Despois* et *P. Mesnard*. XII.—XIII. Lexique. Paris 1900. 2 Bd.
- Moltesen, L.*, Det kristelige Munkevæsen, dets Oprindelse og første Udvikling. Kbh. 1901.
- Monographien zur Weltgeschichte. XI. Die Erfindung der Buchdruckerkunst. XII. Die Kreuzzüge u. das heilige Land. XIII. Mirabeau. XIV. Friedrich I und die Begründung des preussischen Königthums. Bielefeld u. Lpz. 1900—1. 4 Bd. Fig. Tvl. Portr.
- Monrad, J. H.*, Dansk Kirkeliv i Halvfemserne. Kbh. 1901.
- Murray, J. A. H.*, A new English dictionary on historical principles. Vol. IV (gradely-gyzzam). Vol. V (inferable-jew). Vol. VI (L-lap). Oxford 1900—1. 4.
- Münter, J.*, Fra Morgenrødens Rige. Fortællinger fra Japan. Kbh. 1900.
- Møller, B.*, Vilde Planter. Kbh. 1900. Fig. Tvl.
- , *C.*, Henrik Ibsen som Skjald for Nordens Folk. Kbh. 1900.
- , *V.*, Verdenslitteraturens Perler. 19.—20. H. Kbh. 1900—1.

- * *Møller, W.*, Historisk-kritiske Betænkninger mod den Graf-Wellhausenske Hypothese. Overs. af *A. Schmidt*. Halle a. S. 1901.
- Nature. A weekly illustrated journal of science. London 1900—1. Forts.
- Nielsen, F.*, Kirkehistorie. 2.—7. H. Kbh. 1900—1.
- Nordisk Missions-Tidsskrift. Ny Række. Kbh. 1900—1. Forts.
- * *Norway*. Official publication for the Paris exhibition 1900. Krist. 1900. Fig. Tvl.
- Novum testamentum Græce, recogn. *F. Schjøtt*. Haun. 1897.
- * *Nyrop, C.*, Ny Carlsberg. Et Jubilæumsskrift. Kbh. 1896. 4. Fig. Tvl. Portr.
- Ollivier, É.*, L'empire libéral. V. L'inauguration de l'empire libéral. Le roi Guillaume. Paris 1900.
- Opfindelsernes Bog. Redig. af *A. Lütken*. 35.—84. H. Kbh. 1900—1. Fig. Tvl.
- Paludan-Müller, C.*, Jens Andersen Beldenak. Odense 1836.
- Panam, H.*, og *W. Behrend*, Illustreret Musikhistorie. 25.—27. H. Kbh. 1900—1. Fig. Tvl. Portr.
- Paul, H.*, Grundriss der germanischen Philologie. 2. verbess. Aufl. 1. Bd. 6. Lief.; 2. Bd. 1. Lief. Strassb. 1901.
- Pavels, Cl.*, Dagbøger for Aar. 1817—22. Udg. af *L. Daae*. 2. Bd. 1. H. Christ. 1900.
- Petermanns* Mitteilungen. Gotha 1900—1. 4. Forts.
— Ergänzungsheft 131—134. Gotha 1900—1. 4.
- Petersen, A.*, Sjællands Stifts Degnehistorie. Kbh. 1899. Forf. Portr. Philologische Untersuchungen. Herausgeg. von *A. Kiessling* u. U. v. *Wilamowitz-Moellendorff*. 7. Heft. Homerische Untersuchungen. Berlin 1884.
- Qvist, F.*, Fru Helvig Wind, Hr. J. L. Holsteins høy-salige Frues, Levnets-Løb etc. Kbh. 1756. Fol.
- Rantzau-Breitenburgs* Erindringer fra Kong Frederik VI's Tid. Udg. af *L. Bobé*. Kbh. 1900.
- Retzel, F.*, Völkerkunde. 2. Aufl. Lpz. u. Wien. 1894—95. 2 Bd. Fig. Tvl.
- Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis. Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen. Udg. ved *K. Erslev*. 3. Bd. 2. H. (1421—1437). Kbh. 1900.
- Resenius, J. J.*, Oratio funebris de Chr. Frisio de Kragerup. Hafniæ 1640. 4.
- Revue des deux mondes. Paris 1900—1. Forts.
- Rothe, C. P.*, Christoffer Walckendorffs Liv og Levnet. Kbh. 1754.
- Rørdam, H.*, Historiske Samlinger og Studier. 4. B. 1. H. Kbh. 1900.
— , *T. S.*, Evig Frelse og evig Fortabelse. Kbh. 1901.
- Sabatier, A.*, Esquisse d'une philosophie de la religion. 6. éd. Paris 1901.
- Salmonsens* store illustr. Konversationsleksikon for Norden. 245.—270 H. Kbh. 1900—1. Fig. Tvl.
- Samlinger af Love og Anordninger m. v., udg. efter Indenrigsminist. Foranstaltning. 14. Bd. 4. H. 15. Bd. 1. H. Kbh. 1900—1.
- Samlinger til jydsk Historie og Topografi. Kbh. 1900—1. Forts.
- Santalen. Krist. 1900—1. Forts.
- * *Saugmann, C.*, Meddelelser fra Vejleffjord Sanatorium. I. Kbh. 1901. Tvl.

- Schandorph, S.*, Helga. Fortælling. Kbh. 1900.
- Scharling, H.*, Det Svundne og det Vundne. Kbh. 1901.
- Schovelin, J.*, Fra den danske Handels Empire. 2. D. Kbh. 1900.
- Schrøder, L.*, N. F. S. Grundtvigs Levned. Kbh. 1901. [Smaaskr. til Oplysning og Opbyggelse. 2. Bd. 1.—3. H.]
- Schwanenflügel, H.*, J. P. Mynster. 1. Bog. Fra hans Ungdom og første præstelige Periode. Kbh. 1900. Portr.
- Snorri Sturluson*, Edda, udg. af *F. Jónsson*. Kbh. 1900.
- — — — — Heimskringla. Udg. ved *F. Jónsson*. 8. H. Kbh. 1900.
- † *Steenstrup, J. C. H. R.*, Danmarks Sydgrænse og Herredømmet over Holsten ved den histor. Tids Begyndelse (800—1100). Kbh. 1900. 4. Kort.
- † — — — — — , Venderne og de Danske før Valdemar d. Stores Tid. Kbh. 1900. 4. Kort.
- Stepniak*, Det underjordiske Rusland. Ved *J. Magnussen*. Kbh. 1900.
- * *Stockmar, A.*, Dyrene. Lærebog for Begyndere. I. Pattedyr og Fugle. II. De lavere Dyr. Kbh. 1900. 2 Bd. Fig.
- * *Studerterne fra Kbh.s Universitet 1860*. Samlede af genealogisk Institut. Kbh. 1900.
- Studier fra Sprog- og Oldtidsforskning*. Nr. 45—48. Kbh. 1900—1.
- Sønderjydske Aarbøger 1900*. 2. Halvbind. Flensborg 1900.
- Thaarup, H.*, Henrik Ibsen. Kbh. 1900.
- The international library of famous literature. Ed. by *R. Garnett*. London 1899. 20 Bd. Tvl. Portr.
- Thiset, A.*, Danske adelige Sigiller fra det 15., 16. og 17. Aarh. 8.—11. H. Kbh. 1900—1. Fol. Tvl.
- Thomissøn, H.*, Trøst aff Gudsord for dennem, som aff deris Venners dødelige Affgang bedrøffvis. Kbh. 1577.
- Thorsøe, A.*, Den danske Styrelse i Slesvig fra 1850 til 1864. Et histor. Grundrids. Helsingør 1900.
- Thukydidés's Historie*, overs. af *M. Cl. Gertz*. 3. D. 2.—3. H. Kbh. 1900—1.
- Tidsskrift for Sundhedspleje. Kbh. 1900—1. Forts.
- , Dansk. Kbh. 1900—1. Forts.
- , Teologisk. Kbh. 1900—1. Forts.
- , Geografisk. Kbh. 1900—1. 4. Forts.
- , Historisk. Kbh. 1900—1. Forts.
- , Personalhistorisk. Kbh. 1900—1. Forts.
- , Nationaløkonomisk. Kbh. 1900—1. Forts.
- , Nordisk, for Filologi. Kbh. 1900—1. Forts.
- , Nyt, for Matematik. A og B. Kbh. 1900—1. Forts.
- , Historisk. Krist. 1900—1. Forts.
- , Historisk. Stockh. 1900—1. Forts.
- , Nordisk (det Letterst.). Stockh. 1900—1. Forts.
- , Nordisk Universitets. Göteborg 1900—1. Forts.
- Tilskueren. Maanedsskrift for Litteratur, Samfundsspørgsmaal og almenfættelige vidensk. Skildringer. Kbh. 1900—1. Forts.
- Trap, J. P.*, Beskrivelse af Danmark. 3. omarb. Udg. Redig. af *H. Weitemyer*. 32.—39. H. Kbh. 1900—1. Fig. Tvl.
- Tuxen, S. L.*, Karaktertegning i den græske Tragedie. Kbh. 1900.
- † *Universitets- og skole-annaler*. Ny række. 13.—14. aargang. Krist. 1898—99. 2 Bd.
- Ved Biskop *J. P. Mynsters* Jordefærd. Kbh. 1854.

- Warburg, K.*, Viktor Rydberg. En lefnadsteckning. 4.—18. h. Stockh. 1900. Fig. Portr. (Slutning).
- Vedel, V.*, By og Borger i Middelalderen. Kbh. 1901.
- † Vejledende Arkivregistraturer. III. Finansarkiverne. 1660—1848. Generalpostdirektionens Arkiv. 1711—1848. Ved *J. Bloch*. Udg. af Rigsarkivet. Kbh. 1900.
- Vejviser for København og Frederiksberg for 1901. Kbh. 1900.
- Vor Ungdom. Kbh. 1900—1. Forts.
- Worm, W.*, Oratio in excessum Thomæ Bartholini. Hafniæ 1681. 4.
- * *Wroblewsky, O. B.*, Om Boghandelen i Danmark i det 19. Aarh. Kbh. 1901.
- Zeitschrift für den physikal. u. chem. Unterricht. Berlin 1900—1. Forts.
- Zoologia Danica. Udg. af *H. J. Hansen*. 11. H. Kbh. 1900. Fol. Fig. Tvl.
- Østergaard, K.*, To Foredrag. I. Frihedsløsenet. II. Om Oprindelsen af vor kristne Trosbekendelse. Kbh. 1901. [Skrifter til Oplysning og Opbyggelse. 2. Bd. 4. H.]

Til Skolens Mønt- og Medallesamling har Adj. Brunn skænket et Eksemplar af Medaillen for Deltagelse i Krigen 1848—50.

Discipelbiblioteket,

som er grundlagt 1846, tæller nu ca. 2500 Bind, væsentlig dansk eller paa dansk oversat Skønlitteratur. Alle Skolens Disciple er pligtige at være Medlemmer; Kontingentet er 2 Kr. aarlig; desuden bidrager Stiftelsen 50 Kr. aarlig.

Følgende Bøger er tilkomne i Aarets Løb:

Hammer: Ale Langskægs Saga. *Larsen*: Vort Folk i 64. *Z. Nielsen*: Kilderne. *Carl Ewald*: Crumlin. *Carit Etlar*: Karl den XII.s Stjerne. *Rosenkrantz*: Bjørnø. *Isted Møller*: Ferie paa Skovkildegaard. *Fabricius*: Sonden for Kongeaen. *B. Liisberg*: Havmanden. *Bergsøe*: Falskmøntneren. *Tschudi*: Elisabeth, Kejsersinde af Østerrig, Dronning af Ungarn. *Carl Ewald*: Æventyr, 7. Samling. *Lobedanz*: Cæsar. *Goldschmidt*: Arvingen. *Schøyen*: Dronning Margrete. *Dumas*: De 3 Musketerer. *Dumas*: 20 Aar efter. *Svedstrup*: De Danske Vej. *Hauch*: Romaner, 6 Bind. *H. F. Ewald*: Lisbeth Torbensdatter. *Licht*: Fra det gamle Slot. Illustreret Familiejournal; Fliegende Blätter; III. Tidende; Kringsjaa; Folkeoplysningselskabets Skrifter og Smaaskrifter.

Skolens Eksaminer

agtes i Aar afholdte i følgende Orden:

Skriftlig Prøve for Dimittenderne og fjerde Klasse.

Dimittenderne: *Mandag* den 10de Juni 8—12 Dansk Stil (bunden Opg.). *Tirsdag* den 11te Juni 8—12 Latinsk Version — Aritmetik. *Onsdag* den 12te Juni 8—12 Fransk Stil — Geometri. *Torsdag* den 13de Juni 8—12 Dansk Stil (fri Opg.); 4—8 Beregningsopgave. *Fredag* den 14de Juni 8—12 Projektionstegning.

Fjerde Klasse: *Mandag* den 10de Juni 8—12 Dansk Stil. *Tirsdag* den 11te Juni 8—12 Aritmetik. *Onsdag* den 12te Juni 8—12 Geometri. *Fredag* den 14de Juni 8—12 Latinsk Stil.

Skriftlig Aarsprøve

for V, III—Forberedelsesklassen falder i Dagene den 24de, 25de og 26de Juni.

Mundtlig Afgangseksamen og Aarsprøve.

Tirsdag den 18de Juni.

Kl.

3 VI Historie Hs.

Onsdag den 19de Juni.

Kl.

3 IV Matematik Hm.

Torsdag den 20de Juni.

Kl.	Kl.
8 VI Naturlære P.	5 IV Matematik Hm.

Fredag den 21de Juni.

Kl.
8 VI Matematik P.

Lørdag den 22de Juni.

Kl.
5½ VI Engelsk Ba.

Mandag den 24de Juni.

Kl.	Kl.
8 IV Tysk Br.	4 IV Tysk Br.

Onsdag den 26de Juni.

Kl.	Kl.
8 IV Naturhistorie Tr.	3 IV Naturhistorie Tr.

Torsdag den 27de Juni.

Kl.
11 VI Dansk og Oldnordisk R.-N.

Fredag den 28de Juni.

Kl.	Kl.
8 IV Geografi Tr.	4 IV Geografi Tr.

Mandag den 1ste Juli.

Kl.	Kl.
8 IV Fransk Sk.	3 IV Fransk Sk.
III Latin Ha.	III Aritmetik Hm.

Tirsdag den 2den Juli.

Kl.	Kl.
8 V (s.) Græsk Hs.	3 V (m.) Fransk M.
III Naturhistorie Tr.	II Geometri Hm.

Onsdag den 3dje Juli.

Kl.	Kl.
8 V (s.) Fransk M.	7 VI (m.) Fransk M.
III Geometri Hm.	3 II Latin R.-N.
II Religion Th.	I Naturhistorie Tr.

Torsdag den 4de Juli.

Kl.	Kl.
8 VI (s.) Fransk M.	3 III Religion Th.
III Geografi Tr.	II Tysk M.
I Matematik Hm.	Fb. Naturhistorie Tr.

Fredag den 5te Juli.

Kl.	Kl.
8 IV (s.) Græsk M.	3 V (s.) Latin Br.
IV (m.) Naturlære Hm.	V (m.) Matematik P.
Fb. Historie G.	II Fransk Sk.
	Fb. Dansk G.

Lørdag den 6te Juli.

Kl.	Kl.
8 V (s.) Historie G.	3 V (m.) Historie G.
III (s.) Græsk M.	II Aritmetik Hm.
III (m.) Naturlære Hm.	I Dansk Th.
I Latin Ba.	Fb. Fransk Sk.

Mandag den 8de Juli.

Kl.	Kl.
8 VI Latin Br.	3 IV Latin Hs.
V Engelsk Ba.	V Tysk Br.
II Historie G.	III Fransk Sk.
I Geografi Tr.	4 Fb. Tysk Th.

Tirsdag den 9de Juli.

Kl.

8 VI Græsk Hs.

12 IV Latin Hs.

8 I Fransk Sk.

Fb. Geografi Tr.

Onsdag den 10de Juli.

Kl.

8 V Dansk og Oldn. R.-N.

II Naturhistorie Tr.

I Historie Th.

Kl.

3 V Dansk og Oldn. R.-N.

III Historie G.

I Tysk M.

Fb. Regning Tr.

Torsdag den 11te Juli.

Kl.

8 V Naturlære P.

IV Historie G.

Kl.

3 V Naturlære P.

IV Historie G.

III Tysk M.

II Geografi Tr.

I og Fb. Religion Th.

Fredag den 12te Juli meddeles Udfaldet af Eksamen, hvorefter Sommerferien tager sin Begyndelse.

Lørdag den 13de Juli Kl. 8 bliver Prøve for Aspiranter.

Mandag den 19de August Kl. 12 maa de nyoptagne Disciple være paa Herlufsholm. De ældre Disciple give Møde inden Kl. 10 Aften.

Tirsdag den 20de August begynder Undervisningen i det nye Skoleaar.

Til at overvære de mundtlige Prøver indbydes Disciplenes Forældre og Værger og enhver, der har Interesse for Skolen og dens Gerning.

O. F. Bache.